אספרה שמך לאחי

י"א כסלו תשפ"ז

פנינים בפרשת השבוע

ויצא

וַיֵּצֵא יַעֲקֹב

יַעֲקֹב אָבִינוּ מְצָיָד בְּבִרְכַּת אָבִיו יוֹצֵא מִבְּאֵר שָׁבַע,[1] אָבִיו יִצְחָק[2] צִיֵּד אוֹתוֹ בִּרְכוּשׁ רַב וְנָתַן לוֹ פֶּסֶף וּמַתָּנוֹת לַדֶּרֶךְ, שֶׁיִּהְיֶה לוֹ בְּדַרְכּוֹ לְחָרָן, וְהַתּוֹרָה מְסַפֶּרֶת לָנוּ לֹא רַק שֶׁהָלַךְ לְחָרָן אֶלָּא גַּם דָּבָר נוֹסָף שֶׁהָיָה מַשְׁמָעוּתִי בְּיוֹתֵר, וּמָה זֶה; וַיֵּצֵא יַעֲקֹב, שֶׁיַּעֲקֹב יָצָא מִבְּאֵר שָׁבַע, וּבְעֶצֶם מָה הַמַּשְׁמָעוּת יֵשׁ בָּזֶה שֶׁהוּא יָצָא, הַרְבֵּה אֲנָשִׁים יָצְאוּ עִם חֲמוֹרֵיהֶם וּגְמַלֵּיהֶם, וְאַף אֶחָד לֹא מַרְגִּישׁ שֶׁמַּשֶּׁהוּ הִשְׁתַּנָּה בָּעִיר, אֲבָל הַתּוֹרָה אוֹמֶרֶת וַיֵּצֵא יַעֲקֹב, שֶׁהָיָה כָּאן דָּבָר גָּדוֹל, אַף שֶׁהַרְבֵּה יָצְאוּ, אַךְ כְּשֶׁיַּעֲקֹב יָצָא הָיָה נִכָּר הַדָּבָר, הַצַּדִּיק כְּשֶׁהוּא נִמְצָא בָּעִיר הוּא[3] מַשְׁפִּיעַ שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים נִפְלָאִים; א' הַצַּדִּיק עַצְמוֹ שׁוֹרָה עָלָיו זִיו הַשְּׁכִינָה וְהוּא דּוֹמֶה לְמַלְאַךְ ה', ב' תַּלְמִידָיו שׁוֹמְעֵי לִקְחוֹ הַלּוֹמְדִים מִמֶּנּוּ עֲלֵיהֶם שׁוֹרֶה הַהוֹד כְּמוֹ הַיֶּרַח שֶׁמְּקַבֵּל מֵהַשֶּׁמֶשׁ, ג' תְּינוֹקוֹת שֶׁל בֵּית רַבָּן שֶׁעֲדַיִן לֹא יְכוֹלִים לְקַבֵּל וְלִשְׁמֹעַ מֵהַצַּדִּיק עַצְמוֹ בְּכָל זֹאת עַל יְדֵי הַהִשְׁפָּעָה שֶׁל הַצַּדִּיק שֶׁמְּלַמֵּד תּוֹרָה בָּעִיר, גַּם בָּהֶם מִתְרַבֶּה הַדַּעַת וְזֶה הֶהָדָר שֶׁל הָעִיר, וְכָאן כַּאֲשֶׁר יָצָא הַצַּדִּיק בְּפִתְאוֹמִיּוּת בְּגֹלֶל הָאֵימָה וְהַפַּחַד מֵעָשָׂו הָרָשָׁע, פִּתְאוֹם הִרְגִּישׁוּ שֶׁהַכֹּל הִתְבַּטֵּל בְּבַת אַחַת, וְעָשָׂה רֹשֶׁם נוֹרָא בָּעִיר פָּנָה הוֹדָהּ זִיוָהּ וַהֲדָרָהּ, וְאַף שֶׁנִּשְׁאַר יִצְחָק אָבִינוּ, אֵינוֹ דּוֹמֶה זְכוּתוֹ שֶׁל צַדִּיק אֶחָד לִזְכוּתָם שֶׁל שְׁנֵי צַדִּיקִים יַחַד.

כִּבּוּד אָב שֶׁל אֱלִיפַז

כְּשֶׁיַּעֲקֹב פָּנָה לָלֶכֶת לְבֵית דּוֹדוֹ לָבָן הָאֲרַמִּי בְּפַדַּן אֲרָם, קָרָא עֵשָׂו אֶל אֱלִיפַז בְּנוֹ[4] שֶׁהָיָה אֶחָד מִנְּבִיאֵי אֻמּוֹת הָעוֹלָם, וְהוּא מְזֻקָּן בְּסֵפֶר אִיּוֹב כְּאֶחָד מֵחַבְרָיו שֶׁל אִיּוֹב, בְּשֵׁם; אֱלִיפַז הַתֵּימָנִי, וְעֵשָׂו אָבִיו צִוָּהוּ כָּעֵת לִרְדֹּף אַחֲרֵי יַעֲקֹב וּלְהָרְגוֹ, אֱלִיפַז הָיָה גִּבּוֹר חַיִל, אֱלִיפַז לָקַח עֲשָׂרָה אֲנָשִׁים וְרָדַף אַחֲרֵי יַעֲקֹב,[5] וּכְשֶׁהִשִּׂיגוֹ הִתְיַשֵּׁב אֱלִיפַז בְּמֶרְחַק אַרְבַּע אַמּוֹת, וְהִתְחִיל לְבַכּוֹת, אָמַר לוֹ יַעֲקֹב לָמָּה אַתָּה בּוֹכֶה. עָנָה אֱלִיפַז! אָבִי גָּזַר עָלַי לְהָרְגְךָ וְחַיָּב אֲנִי לְקַיֵּם מִצְוֹת אָבִי, וְאָבִי נִשְׁבַּע לְכָרוֹת אֶת רֹאשִׁי אִם לֹא אוֹלִיךְ לוֹ אֶת רֹאשְׁךָ, אֲבָל אֲנִי לֹא רוֹצֶה לְהָרְגְךָ כִּי אַתָּה מוֹרִי וְרַבִּי שֶׁלִּמַּדְתַּנִי תּוֹרָה, לָכֵן לֹא יָדַעְתִּי מָה אֶעֱשֶׂה?! אָמַר לוֹ יַעֲקֹב; הֱיוֹת וְלָמַדְתָּ תּוֹרָה, יוֹדֵעַ אַתָּה שֶׁלִּפְעָמִים אֶפְשָׁר לַעֲשׂוֹת דְּבָרִים דּוֹמִים, שֶׁנֶּחְשָׁבִים כְּמוֹ שֶׁעָשׂוּ אֶת הַדָּבָר עַצְמוֹ, וּבְכֵן טֹל אֶת נְכָסַי מִמֶּנִּי וְעַל יְדֵי זֶה תְּקַיֵּם מִצְוַת אָבִיךָ שֶׁהֲרֵי הֶעָנִי חָשׁוּב כְּמֵת, וְאִם יִשְׁאָלְךָ אָבִיךָ הֵיכָן רְאִשִׁי, תֹּאמַר לוֹ שֶׁפָּגַע בְּךָ אֵרִי וְזָרַקְתָּ לוֹ אֶת רֹאשִׁי כְּדֵי לְהַצִּיל אֶת נַפְשְׁךָ! נִתְרַצָּה אֱלִיפַז בְּשִׂמְחָה לְבַצּוֹעַ הָעִסְקָה שֶׁל הַפִּדְיוֹן נֶפֶשׁ, כִּי הֲרֵי בָּזֶה יִזְכֶּה גַּם לְקַיֵּם מִצְוַת כִּבּוּד אָב כְּהִלְכָתוֹ... וְגַם לְקַבֵּל אֶת כָּל הַנְּכָסִים, הֲרֵי מִמְּצָוָה לֹא מַפְסִידִים.. וּבְזִכּוּת שֶׁאֱלִיפַז לָמַד בַּיְשִׁיבָה יָדַע וְהֵבִין שֶׁעָנִי חָשׁוּב כְּמֵת, אַךְ כְּפִי הֲבָנָתוֹ זֶה רַק[6] בִּתְנַאי שֶׁיִּהְיֶה עָנִי מֻחְלָט שֶׁלֹּא יִשָּׁאֵר לוֹ כְּלוּם כְּלוּם, שֶׁלֹּא לְהַכְנִס בְּסָפֵק דְּאוֹרָיְתָא, וְלָכֵן גַּם אֶת הַבְּגָדִים שֶׁלּוֹ לֹא יַשְׁאִיר לוֹ, וְיַעֲקֹב הִסְכִּים לְהַכֹּל מִשּׁוּם פִּקּוּחַ נֶפֶשׁ, אַךְ אֵיךְ מִסְתַּדְּרִים בְּלִי בְּגָדִים, מִיָּד הִתְקָרֵב יַעֲקֹב אָבִינוּ לִשְׁפַּת הַנָּהָר וּפָשַׁט כָּל בְּגָדָיו, וְנִכְנַס לַנָּהָר, נָטַל אֱלִיפַז אֶת כָּל אֲשֶׁר לְיַעֲקֹב וְהָלַךְ לוֹ.

יַעֲקֹב אָבִינוּ נִשְׁאַר עָרוֹם בְּתוֹךְ הַמַּיִם וְיָדָיו פְּרוּשׂוֹת הַשָּׁמַיִם בּוֹכֶה וּמִתְפַּלֵּל, וּמִיָּד זִמֵּן לוֹ ה' יְשׁוּעָה, פָּרָשׁ א' מֵהָרָצִים רוֹכְבֵי הָרֶכֶשׁ נָפַל מֵהַסּוּס בְּשִׂפַּת הַנָּהָר וְרַגְלוֹ נִתְקְעָה בְּתוֹךְ חַבְלֵי הַסּוּס שֶׁהִמְשִׁיךְ בְּרִיצָתוֹ וְגָרַר אֶת רוֹכְבוֹ לַנָּהָר וְנִטְבַּע וּמֵת, יַעֲקֹב פָּשַׁט אֶת בְּגָדָיו וְכִבְסָן וּלְבָשָׁן, כֵּיוָן שֶׁהַמָּקוֹם הָיָה קָרוֹב לְבֵית מִדְרָשׁוֹ שֶׁל עֵבֶר (שֵׁם בֶּן נֹחַ כְּבָר נִפְטַר כְּשֶׁיַּעֲקֹב הָיָה בֶּן חֲמִשִּׁים, אַךְ עֵבֶר הָיָה עוֹד קַיָּם כָּעֵת, וְנִפְטַר שְׁנָתַיִם אַחַר שֶׁיַּעֲקֹב מִיְּשִׁיבָתוֹ, כְּשֶׁהָיָה עֵבֶר בֶּן אַרְבַּע מֵאוֹת שִׁשִּׁים וְאַרְבַּע שָׁנָה), נִכְנַס יַעֲקֹב לִלְמֹד, וְהִתְעַכֵּב שָׁם וְלֹא יָצָא פֶּן יִפְגְּעוּ בּוֹ קְרוֹבֵי הָרוֹגוֹ וְיֹאמְרוּ שֶׁהוּא הָרָגוֹ, וְכָךְ נִמְשַׁךְ הַזְּמַן, וְלָמַד שָׁם אַרְבַּע עֶשְׂרֵה שָׁנִים, עַד שֶׁיָּצָא מִמִּדְרָשׁוֹ שֶׁל עֵבֶר, וְכָל הַשָּׁנִים הַלָּלוּ לָמַד בִּרְצִיפוּת וְלֹא שָׁכַב לִישֹׁן.

בְּקִיעַת הַיְרֵדֵן וַחֲתִירַת הַמְּעָרָה

כְּשִׁמְעוֹן עֵשָׂו שֶׁיַּעֲקֹב נִשְׁאַר חַי, קָצַף עַל אֱלִיפַז בְּנוֹ, וְעַל

1. רבה סח ב', סח ו' בפי' ידי משה.
2. לדעת ר' יהושע בן לוי במדרש רבה
3. דרשות חתם סופר ב' עמוד שע"ח
4. רש"י איוב ד' א'
5. בעלי ברית אברם, לר' אברהם אזולאי.
6. רש"י כ"ט י"א. בישיבת פונוביז' ישב בחור לא כישרוני במיוחד והיה משתרך בשולי הישיבה, אביו היה חנווני והעבודה קשה הגיע האב אל החזו"א לבקש ממנו שבנו יבוא לעזור לו לפחות בשעות הבוקר, ענה לו החזו"א בדורינו להוציא בחור מהישיבה זה דיני נפשות, הישיבה זה בית רפואה לנפש, ואמר הסטייפלר שכאשר יעקב ברח מעשיו ללבן, בדרך פגשו אליפז בנו של עשיו ורצה להרגו בשליחות אביו, ולפי שגדל אליפז בחיקו של יצחק משך ידו ואמר לו מה אעשה יש לי צווי של אבי א"ל טול מה שבידי ועני חשוב כמת מוכח מכאן שכדאי היה להשאיר את אליפז בישיבה רק בשביל שיצא "שודד" ולא "רוצח".(יד בתורה, שמעוני).

אַף שֶׁיַּעֲקֹב אָבִינוּ נִשְׁאַר רֵיקָם, לֹא רִחֵם עָלָיו, [7]מֶה עָשָׂה עֵשָׂו הָרָשָׁע לְיַעֲקֹב, אָמַר: אֶרְדֹּף אַשִּׂיג וְאַקְדִּים לְפָנָיו בַּדֶּרֶךְ שֶׁהוּא צָרִיךְ לַעֲבֹר לְבָנָן, וְלֹא אֶתֵּן לוֹ לַעֲבֹר, וְשָׁם אֲנִי הוֹרְגוֹ, יָדַע יַעֲקֹב שֶׁעֵשָׂו רוֹדְפוֹ, שִׁנָּה אֶת הַמַּסְלוּל וְהָלַךְ לְכִוּוּן הַיַּרְדֵּן, כְּשֶׁהִגִּיעַ לְיַרְדֵּן תָּלָה עֵינָיו לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְאָמַר: רִבּוֹנִי אַתָּה יוֹדֵעַ שֶׁאֵין עִמִּי כְּלוּם אֶלָּא הַמַּקֵּל הַזֶּה, אָמַר לוֹ; הַכֵּה אֶת הַיַּרְדֵּן וַעֲבוֹר, וְזֶה סִימָן לְבָנֶיךָ, כְּשֵׁם שֶׁהַיַּרְדֵּן נִקְרַע לְפָנֶיךָ, כָּךְ עָתִיד לְהִקָּרַע לִפְנֵי בָּנֶיךָ, נָתַן יַעֲקֹב מַקֵּלוֹ בַּיַּרְדֵּן וְנִבְקַע הַיַּרְדֵּן לְפָנָיו וְעָבַר.

עֵשָׂו הִמְתִּין בַּדֶּרֶךְ, וְיַעֲקֹב לֹא מַגִּיעַ, הִרְגִּישׁ עֵשָׂו וְהֵבִין כִּי יַעֲקֹב בָּרַח וְעָבַר אֶת הַיַּרְדֵּן, מֶה עָשָׂה עֵשָׂו? רָדַף אַחֲרָיו וּמָצָא אוֹתוֹ בְּמְעָרָה בְּמָקוֹם שֶׁהַיַּרְדֵּן נִכְנָס וּמִתְעָרֵב בַּחֲמִים דּוֹמֶה לְחַמֵּי טְבֶרְיָה, וּכְשֶׁיַּעֲקֹב בָּרַח נִכְנַס לְשָׁם, אָמַר יַעֲקֹב: אֵין לִי לֹא פַּת וְלֹא לֶחֶם בְּיָדִי, אֶכָּנֵס וַאֲחַמֵּם בַּמֶּרְחָץ, בָּא עֵשָׂו הָרָשָׁע וְהִקִּיף אֶת הַמֶּרְחָץ מִכָּל הַצְּדָדִים וְנָעַל בְּפָנָיו כְּדֵי שֶׁלֹּא יוּכַל יַעֲקֹב לָצֵאת וְיָמוּת שָׁם. אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: רָשָׁע שֶׁבָּעוֹלָם! כְּנֶגְדִּי אַתָּה נִלְחָם? אֲנִי אָמַרְתִּי לוֹ, וְהִנֵּה אָנֹכִי עִמָּךְ! מִיָּד נִגְלָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְיַעֲקֹב וְחָתַר לוֹ חֲתִירָה בְּמָקוֹם אַחֵר בַּמְּעָרָה וְיָצָא, , וְעֵשָׂו נִשְׁאַר לְהַמְתִּין בַּחוּץ...

◆ מֵאַיִן יָבֹא עֶזְרִי ◆

כְּשֶׁרָאָה יַעֲקֹב אָבִינוּ אֶת עַצְמוֹ רֵיק מִכֹּל, נָשָׂא עֵינָיו וְאָמַר: [8]מֵאַיִן יָבוֹא עֶזְרִי? הֲרֵי אֱלִיעֶזֶר עֶבֶד אַבְרָהָם, בְּשָׁעָה שֶׁהָלַךְ לְהָבִיא אֶת רִבְקָה הָיוּ לוֹ עֲשָׂרָה גְּמַלִּים וְכָל טוּב, וַאֲנִי לֹא נָזַם אֶחָד וְלֹא צָמִיד אֶחָד ! חָזַר וְאָמַר; מָה אֲנִי מְאַבֵּד תִּקְוָתִי מִן בּוֹרְאִי חָס וְשָׁלוֹם, לֹא! אֵין אֲנִי מְאַבֵּד בִּטְחוֹנִי, אֶלָּא עֶזְרִי מֵעִם ה', וְגוֹ' הִנֵּה לֹא יָנוּם וְלֹא יִישָׁן וְגוֹ' ה' יִשְׁמְרֵנִי מִכָּל רָע, מֵעֲשָׂו וּמִלָּבָן, יִשְׁמֹר אֶת נַפְשִׁי מִמַּלְאַךְ הַמָּוֶת, ה' יִשְׁמֹר צֵאתִי וּבוֹאִי, וַיֵּצֵא יַעֲקֹב:

◆ הָלוֹךְ יֵלֵךְ וּבָכֹה ◆

כְּשֶׁיַּעֲקֹב [9]יָצָא מִבֵּית מִדְרָשׁוֹ שֶׁל שֵׁם וְעֵבֶר לְדַרְכּוֹ לְבֵית לָבָן הָאֲרַמִּי, נֶאֱנַח וְאָמַר וַי, עַד עַכְשָׁו הָיִיתִי בְּבֵית אָבִי יִצְחָק, וּבְבֵית הַמִּדְרָשׁ שֶׁל שֵׁם וָעֵבֶר, מְקוֹר מַיִם חַיִּים, וְכָעֵת לְאָן אֲנִי הוֹלֵךְ לִמְקוֹם חֹשֶׁךְ וַאֲפֵלָה, לִמְקוֹם רַמָּאִים וּרְשָׁעִים, רָאָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֵיזֶה שֶׁיַּעֲקֹב מִצְטַעֵר, וְזִמֵּן לוֹ לִהְיוֹת בְּמָקוֹם הַמִּקְדָּשׁ לְנַחֲמוֹ וּלְשַׂמֵּחַ לִבָּבוֹ.

◆ קְפִיצַת הַדֶּרֶךְ, אוֹ קְפִיצַת הָאָרֶץ ◆

יֵשׁ צַדִּיקִים שֶׁזּוֹכִים לִקְפִיצַת הַדֶּרֶךְ, שֶׁהַדֶּרֶךְ מִתְקַצֶּרֶת לָהֶם וְהֵם מַגִּיעִים בְּמְהִירוּת לִמְחוֹז חֶפְצָם, אַף אֵצֶל יַעֲקֹב אָבִינוּ הָיָה מַשֶּׁהוּ שׁוֹנֶה, הָאָרֶץ קָפְצָה וְהִגִּיעָה אֵלָיו, אָמְנָם בַּדֶּרֶךְ שֶׁהָלַךְ יַעֲקֹב לְחָרָן, הָלַךְ כְּדֶרֶךְ כָּל אָדָם לְלֹא קְפִיצַת הַדֶּרֶךְ, כִּי [10]הֲרֵי בְּעֶצֶם הַהֲלִיכָה הוּא מְקַיֵּם מִצְוַת כִּבּוּד אָב, וְאִם יִהְיֶה קְפִיצַת הַדֶּרֶךְ לֹא יְקַיֵּם אֶת הַצִּוּוּי שֶׁל הַהֲלִיכָה, [11]וּכְשֶׁעָבַר יַעֲקֹב עַל מְקוֹמוֹ שֶׁל בֵּית הַמִּקְדָּשׁ לֹא נָתַן דַּעְתּוֹ לְהִתְפַּלֵּל וְהִמְשִׁיךְ בַּהֲלִיכָתוֹ, וְלָכֵן לֹא עִכְּבוּהוּ מִשָּׁמַיִם, אַךְ כְּשֶׁהִגִּיעַ לְחָרָן, אָמַר; אֶפְשָׁר שֶׁעָבַרְתִּי עַל מָקוֹם שֶׁהִתְפַּלְּלוּ אֲבוֹתַי וְלֹא הִתְפַּלַּלְתִּי בּוֹ. נָתַן דַּעְתּוֹ לַחֲזֹר וְחָזַר עַד בֵּית - אֵל, אָז נֶעֱקַר הַר הַמּוֹרִיָּה וּבָא בֵּית הַמִּקְדָּשׁ לִקְרָאתוֹ עַד בֵּית אֵל, וְזֶהוּ וַיִּפְגַּע בַּמָּקוֹם, וְיַעֲקֹב לֹא יָדַע שֶׁזֶּה מְקוֹם הַמִּקְדָּשׁ, שֶׁאִם הָיָה יוֹדֵעַ לֹא הָיָה יָשֵׁן בְּמָקוֹם קָדוֹשׁ.

◆ שְׁנוּי מַעֲרֶכֶת הַשָּׁמַיִם ◆

אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: צַדִּיק זֶה בָּא לְבֵית מְלוֹנִי וְיִפָּטֵר בְּלֹא לִינָה? מִיָּד הִשְׁקִיעַ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא גַּלְגַּל חַמָּה שֶׁלֹּא בְּעוֹנָתָהּ, הַשֶּׁמֶשׁ שָׁקְעָה שְׁתֵּי שָׁעוֹת לִפְנֵי זְמַנָּהּ, [12]וַיַּעֲקֹב עֲדַיִן לֹא הִתְפַּלֵּל מִנְחָה, וּבְכֵן תִּקֵּן אָז יַעֲקֹב תְּפִלַּת עַרְבִית, וְכֵיָון שֶׁהָיָה צָרִיךְ לְהַשְׁלִים תְּפִלַּת מִנְחָה, הִתְפַּלֵּל עַרְבִית שְׁתַּיִם, אַחַת לְעַרְבִית וְאַחַת לְתַשְׁלוּמִים. אַחַר כָּךְ לָקַח יַעֲקֹב מֵאַבְנֵי הַמָּקוֹם לְהַנִּיחַ מְרַאֲשׁוֹתָיו, לְסוֹכֵךְ רֹאשׁוֹ בַּאֲבָנִים לְשָׁמְרוֹ מֵחַיּוֹת רָעוֹת בִּשְׁעַת הַשֵּׁנָה, [13]וְאַף שֶׁכָּל גּוּפוֹ לֹא הָיָה מוּגָן כְּלָל, שֶׁהֲרֵי הִקִּיף אֶת רֹאשׁוֹ בִּלְבַד בַּאֲבָנִים, לֹא דָּאַג עַל זֶה, כֵּיוָן שֶׁלֹּא הָיוּ לוֹ מַסְפִּיק אֲבָנִים לְהָגֵן אֶלָּא עַל רֹאשׁוֹ בִּלְבַד, וּבָזֶה יָצָא כְּבָר יְדֵי חוֹבַת הַהִשְׁתַּדְּלוּת, שֶׁהֲרֵי הַכֹּל מֵאֵת ה' יִתְבָּרַךְ וְכָל הַהִשְׁתַּדְּלוּת וְהַסְּבוֹת הוּא רַק לָצֵאת יְדֵי חוֹבָתוֹ, שֶׁבֵּין כָּךְ אֵין הָאֲבָנִים מְגִנִּים עַל הָאָדָם אֶלָּא דְּבַר ד' וּרְצוֹנוֹ הוּא הַמַּצִּיל, וְלָכֵן הִסְתַּפֵּק יַעֲקֹב אָבִינוּ עָלָיו הַשָּׁלוֹם בְּקִיּוּם מִצְוַת הַהִשְׁתַּדְּלוּת בְּמָה שֶׁיֵּשׁ לוֹ.

◆ מִטָּה שְׁלֵמָה ◆

חָשַׁב יַעֲקֹב בְּלִבּוֹ וְדָאַג מְאוֹד; אֲנִי הוֹלֵךְ כָּעֵת לְהָקִים בַּיִת, וְהִנֵּה [14]זְקֵנִי אַבְרָהָם מִשְּׁתֵּי נָשִׁים הוֹלִיד צַדִּיק וְרָשָׁע, יִצְחָק צַדִּיק, וְיִשְׁמָעֵאל רָשָׁע. וְאָבִי יִצְחָק, מֵאִשָּׁה אַחַת הוֹלִיד צַדִּיק וְרָשָׁע, אִם כָּךְ מָה יְהֵא אִתִּי ? אֲנִי שֶׁאֶטֹל אַרְבַּע נָשִׁים, כַּמָּה רְשָׁעִים יִהְיוּ מִמֶּנִּי? כֵּיוָן שֶׁהִשְׁכִּים בַּבֹּקֶר מָצָא אֶת הָאֲבָנִים כֻּלָּם אֶבֶן אַחַת, אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כְּשֵׁם שֶׁהָאֲבָנִים הַלָּלוּ נַעֲשׂוּ כֻּלָּן אַחַת, כָּךְ בָּנָיךָ כֻּלָּם צַדִּיקִים.

◆ אַל תִּירָא עַבְדִּי יַעֲקֹב ◆

בַּלַּיְלָה הֵרָאָה לוֹ ה' יִת' מַרְאָה, כְּמוֹ הַמַּרְאָה שֶׁל בְּרִית בֵּין הַבְּתָרִים שֶׁהֵרָאָה לְאַבְרָהָם אָבִינוּ, יַעֲקֹב חָלַם שֶׁרוֹאֶה סֻלָּם מֻצָּב לָאָרֶץ וְרֹאשׁוֹ מַגִּיעַ לַשָּׁמַיִם וְהִנֵּה מַלְאֲכֵי אֱלֹקִים עֹלִים וְיוֹרְדִים בּוֹ, [15]הֵרָאָה לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְאָבִינוּ יַעֲקֹב, אֶת

7. תנחומא (בובר) ויצא סימן ג, רבה ע"ו ה', אגדת בראשית פמ"ו
8. רבה סח ב '
9. שפתי כהן
10. קונטרס תורת חסד על ספר פרפא לשון ששמע מפי הגרי"ז, וביאר דחזרתו לבית אל הוי רק הכשר מצוה
11. רש"י כ"ח, י"ז.
12. אהל יעקב (טולידאנו)
13. אור יחזקאל שיחות אלול עמוד ס"ה בשם הסבא מקעלם
14. מדרש תנחומא (בובר) פרשת ויצא סימן ד
15. מדרש תנחומא (ורשא) פרשת ויצא סימן ב. פרדר"א פל"ה. רמב"ן כ"ח י"ב.

שָׂרֵי מַעֲלָה כַּמָּה שָׁנִים יִהְיֶה לָהֶם שִׁלִּיטָה עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, לְפִי מִסְפַּר הַשָּׁלִיבוֹת שֶׁעָלוּ בַּסֻּלָּם, שַׂר שֶׁל בָּבֶל עוֹלֶה שִׁבְעִים שְׁלִיבוֹת בַּסֻּלָּם וְיוֹרֵד, שַׂר שֶׁל מָדַי עוֹלֶה חֲמִשִּׁים וּשְׁנַיִם וְיוֹרֵד, שַׂר שֶׁל יָוָן עוֹלֶה מֵאָה שְׁמוֹנִים וְיוֹרֵד, אַךְ שַׂר שֶׁל אֱדוֹם עָלָה וְלֹא יָדַע כַּמָּה, וְלֹא רָאָהוּ יוֹרֵד, בְּאוֹתָהּ שָׁעָה הִתְיָרֵא יַעֲקֹב אָבִינוּ וְאָמַר שֶׁמָּא לָזֶה אֵין לוֹ יְרִידָה? אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא; וְאַתָּה אַל תִּירָא עַבְדִּי יַעֲקֹב וְאַל תֵּחַת יִשְׂרָאֵל, כְּבָיְכוֹל אֲפִלּוּ אַתָּה רוֹאֵהוּ עוֹלֶה אֶצְלִי מִשָּׁם אֲנִי מוֹרִידוֹ, וְהֶרְאָהוּ כִּי הוּא ה' יִתְבָּרֵךְ בְּעַצְמוֹ נִצָּב עַל הַסֻּלָּם, וְהִבְטִיחוֹ לְיַעֲקֹב בְּהַבְטָחָה גְּדוֹלָה, לְהוֹדִיעַ שֶׁהוּא לֹא יִהְיֶה תַּחַת שְׁלִיטַת הַמַּלְאָכִים, אֶלָּא יִהְיֶה חֵלֶק ה' וְיִהְיֶה עִמּוֹ תָּמִיד, כִּי מַעֲלָתוֹ גְּדוֹלָה מִשְּׁאָר הַצַּדִּיקִים.

• וַיִּשָּׂא יַעֲקֹב רַגְלָיו •

מִשֻּׁנְתְּבַשֵּׁר [16]בְּשׂוֹרָה טוֹבָה שֶׁהֻבְטַח בִּשְׁמִירָה, נָשָׂא לִבּוֹ אֶת רַגְלָיו וְנַעֲשָׂה קַל לָלֶכֶת. וַיִּשָּׂא יַעֲקֹב רַגְלָיו, וַיֵּלֶךְ לְאֶרֶץ בְּנֵי קֶדֶם, וָרָאָה וְהִנֵּה בְּאֵר בַּשָּׂדֶה, וּשְׁלֹשָׁה עֲדְרֵי צֹאן רֹבְצִים עָלֶיהָ, וּמַמְתִּינִים לִשְׁאָר הָרוֹעִים, אָמַר לָהֶם יַעֲקֹב: אַחַי מֵאַיִן אַתֶּם? וַיֹּאמְרוּ: מֵחָרָן אֲנָחְנוּ? אָמַר לָהֶם: הַמַּכִּירִים אַתֶּם אֶת לָבָן בֶּן נָחוֹר, וְאָמְרוּ: מַכִּירִים אֲנַחְנוּ! אָמַר לָהֶם: הֲשָׁלוֹם לוֹ? וַיֹּאמְרוּ שָׁלוֹם. הִנֵּה רָחֵל בִּתּוֹ בָּאָה עִם הַצֹּאן, הֵבִין יַעֲקֹב שֶׁהִתְאַסְּפוּ לְהַשְׁקוֹת הַצֹּאן בְּאֶמְצַע הַיּוֹם [17]מֵחֲשָׁשׁ שֶׁהַשֶּׁמֶשׁ יִשְׁקַע שׁוּב לִפְנֵי זְמַנּוֹ, שֶׁיּוֹם אֶתְמוֹל קֹדֶם בִּיאַת יַעֲקֹב, קָרָה שֶׁבָּא הַשֶּׁמֶשׁ שֶׁלֹּא בְּעוֹנָתָהּ, וְהָעֲדָרִים לֹא אָסְפוּ עֲדַיִן הַמִּקְנֶה, וּפִתְאוֹם שָׁקְעָה הַשֶּׁמֶשׁ וְהֻכְרְחוּ הָעֲדָרִים לֶאֱסֹף הַמִּקְנֶה בְּחֹשֶׁךְ לַיְלָה וַאֲפֵלָה, לָכֵן הַיּוֹם רָצוּ הָעֲדָרִים לְהַקְדִּים עַצְמָם, לֶאֱסֹף אֶת הַמִּקְנֶה פֵּן יֵאָרַע הַיּוֹם גַּם בָּהֶן, כִּי הֵם כִּי לֹא יָדְעוּ סִבַּת הַשְׁקִיעָה, וְחָשְׁבוּ שֶׁיֵּשׁ אֵיזֶה שִׁנּוּי בְּמַעֲרֶכֶת הַשָּׁמַיִם, וְעַל כֵּן כְּשֶׁרָאָה יַעֲקֹב שֶׁדַּעְתָּם לָזֶה, אָמַר לָהֶם הֵן עוֹד הַיּוֹם גָּדוֹל, שֶׁהַיּוֹם לֹא תִשְׁקַע הַשֶּׁמֶשׁ שֶׁלֹּא בְּעוֹנָתָהּ, רַק אֶתְמוֹל הָיָה יוֹם קָצָר בְּדֶרֶךְ נֵס, וְעַל כֵּן כָּעֵת לֹא עֵת הָאֱסֹף הַמִּקְנֶה, הַשְׁקוּ הַצֹּאן וּלְכוּ רְעוּ! אָמְרוּ הָרוֹעִים: לֹא נוּכַל כִּי הָאֶבֶן גְּדֹלָה עַל פִּי הַבְּאֵר, וְלָכֵן אָנוּ מַמְתִּינִים עַד אֲשֶׁר יֵאָסְפוּ כָּל הָעֲדָרִים וְגָלְלוּ אֶת הָאֶבֶן וְהִשְׁקִינוּ הַצֹּאן.

• עוֹדֶנּוּ מְדַבֵּר עִמָּם וְרָחֵל בָּאָה •

בְּתוֹךְ דְּבָרָיו עִמָּהֶם בָּאָה רָחֵל עִם הַצֹּאן הַמּוּעָט אֲשֶׁר לְאָבִיהָ, וּמַדּוּעַ רַק מְעַט צֹאן, כִּי לִפְנֵי בֹּא יַעֲקֹב [18]שָׁלַח הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַגֵּפָה בְּצֹאנוֹ שֶׁל לָבָן, וְכֵיוָן שֶׁלֹּא הָיָה צָרִיךְ הַרְבֵּה עוֹבְדִים, גֵּרֵשׁ לָבָן אֶת כָּל הָרוֹעִים, וְאֶת הַמְּעַט שֶׁנִּשְׁאַר נָתַן בְּיַד רָחֵל, כְּשֶׁרָאָה יַעֲקֹב אֶת רָחֵל בָּאָה עִם הַצֹּאן, גָּלַל לְבַדּוֹ אֶת הָאֶבֶן מֵעַל פִּי הַבְּאֵר [19]וְאַף שֶׁיַּעֲקֹב אָבִינוּ בָּא מִן הַדֶּרֶךְ עָיֵף וּמָתָשׁ, הֶעֱבִיר אֶת הָאֶבֶן הַגְּדוֹלָה, כְּאָדָם שֶׁמַּעֲבִיר פְּקָק מִצְּלוֹחִית, וְהָאֶבֶן הָיְתָה כְּבֵדָה כָּל כָּךְ שֶׁהָיוּ צְרִיכִים שֶׁיִּתְאַסְּפוּ כָּל הָרוֹעִים כְּדֵי לְהוֹרִידָהּ, וּשְׁלֹשָׁה עֲדְרֵי צֹאן שָׁרְבְצוּ שָׁם וְלָהֶם רוֹעִים רַבִּים, וְשׁוֹמְרִים, כֻּלָּם לֹא יָכְלוּ לַהֲנִיעָה מִמְּקוֹמָהּ כְּלָל, אֲבָל יַעֲקֹב בְּכוֹחוֹ הַגָּדוֹל גָּלָלָהּ לְבַדּוֹ, כִּי קֹוֵי ה' יַחֲלִיפוּ כֹּחַ, וְיִרְאַת ה' תִּתֵּן לוֹ עֹז.

• וַיִּגַּד יַעֲקֹב לְרָחֵל כִּי אֲחִי אָבִיהָ •

יַעֲקֹב אָמַר לְרָחֵל; כִּי הוּא דּוֹד שֶׁלָּהּ, כִּי הוּא אֲחִי אָבִיהָ וּבְכֵן אַתְּ קְרוֹבָה שֶׁלִּי, וּבָאתִי כְּדֵי לָשֵׂאת אוֹתָךְ לְאִשָּׁה, אָמְרָה רָחֵל אָמְנָם אֲנִי מְאוֹד רוֹצָה שֶׁכָּךְ יִהְיֶה אֲבָל מָה לַעֲשׂוֹת שֶׁאַבָּא שֶׁלִּי הוּא רַמַּאי גָּדוֹל, וְלֹא תוּכַל לְהִסְתַּדֵּר אִתּוֹ, אָמַר לָהּ יַעֲקֹב; [20]אִם אָבִיךְ יֵלֵךְ עִמִּי בְּרַמָּאוּת, תֵּדְעִי כִּי אֲנִי אָח שֶׁלּוֹ, גַּם אֲנִי יָכוֹל לָלֶכֶת אִתּוֹ בְּרַמָּאוּת, וְאִם הוּא יִהְיֶה אִישׁ יָשָׁר אָז אֲנִי הוּא בֶּן רִבְקָה שֶׁהִיא צַדֶּקֶת וְגַם אֲנִי אֶהְיֶה בֶּן אָדָם יָשָׁר וְצַדִּיק, אָמְרָה רָחֵל; וְכִי מֻתָּר לַצַּדִּיק לָלֶכֶת בְּרַמָּאוּת ? עָנָה יַעֲקֹב; כֵּן, כְּשֶׁיֵּשׁ עֵסֶק עִם אָדָם יָשָׁר הוֹלְכִים יָשָׁר, אַךְ כְּשֶׁיֵּשׁ עֵסֶק עִם רַמַּאי צָרִיךְ לְהִתְנַהֵג בְּרַמָּאוּת כַּפָּתוּב עִם נָבָר תִּתָּבָר וְעִם עִקֵּשׁ תִּתַּפָּל, אַךְ הַגִּידִי מָה הַסִּבָּה שֶׁהוּא יִרְצֶה לְרַמּוֹתֵנִי ? אָמְרָה רָחֵל יֵשׁ לִי אָחוֹת מְבֻגֶּרֶת מִמֶּנִּי, וְלֹא יִרְצֶה לְחַתֵּן אוֹתִי לְפָנֶיהָ, אָמַר לָהּ אִם כָּךְ אֶתֵּן לָךְ סִימָנִים שֶׁתִּשְׁמְרִי בְּסוֹד, וּבָזֶה אֵדַע שֶׁאַתְּ רָחֵל, וְרָחֵל שָׂמְרָה אֶת הַסִּימָנִים בְּסוֹד.

• וַתָּרֶץ וַתַּגֶּד לְאָבִיהָ •

רָחֵל רָצָה מַהֵר וְאָמְרָה לְאָבִיהָ [21]מִפְּנֵי שֶׁיַּעֲקֹב אָמַר שֶׁהוּא אָח שֶׁל אָבִיהָ, לָכֵן אָמְרָה לְאָבִיהָ שֶׁהַקָּרוֹב שֶׁלְּךָ יַעֲקֹב בָּא. כְּשֶׁמּוֹעַ לָבָן אֶת דִּבְרֵי בִּתּוֹ, הִתְרַגֵּשׁ עַד מְאוֹד וְחָשַׁב כִּי בְּוַדַּאי הִגִּיעַ עִם הַרְבֵּה אוֹצְרוֹת פֶּסֶף, כִּי הֲרֵי אֲנִי זוֹכֵר כְּשֶׁהַמִּשְׁפָּחָה הַזֹּאת שָׁלְחָה אֶת הָעֶבֶד אֱלִיעֶזֶר לָשֵׂאת אֶת רִבְקָה אֲחוֹתִי לְיִצְחָק, אֲהָהּ, כַּמָּה אוֹצְרוֹת כֶּסֶף הֵבִיא, עָשָׂרָה גְּמַלִּים מִכָּל טוּב שֶׁל אֲדוֹנָיו וְכָעֵת שֶׁהִגִּיעַ הֶחָתָן בְּעַצְמוֹ, בְּוַדַּאי הֵבִיא הוֹן עָצוּם כֶּסֶף וְזָהָב לָרֹב, וְלָכֵן חִישׁ מַהֵר רָץ לִקְרָאתוֹ, אֲבָל לְתִמְהוֹנוֹ וּלְאַכְזָבָתוֹ לֹא רָאָה אֵצֶל יַעֲקֹב גְּמַלִּים, אֲבָל הוּא חָשַׁב, אֵין דָּבָר, בֶּטַח שָׂיֵּשׂ אִתּוֹ בַּכִּיס הַרְבֵּה כֶּסֶף, וְעַל כֵּן חִבֵּק אוֹתוֹ מֵרֹב אַהֲבַת הַמָּמוֹן, לְהַרְגִּישׁ אִם יֵשׁ בְּכִיסוֹ אֵיזֶה סְכוּמִים, אֲבָל לְדַאֲבוֹנוֹ לֹא הִרְגִּישׁ אֵצְלוֹ בַּכִּיסִים שׁוּם כְּסָפִים, חָשַׁב עוֹד אוּלַי יֵשׁ בְּפִיו אֵיזֶה אֲבָנִים טוֹבוֹת אוֹ מַרְגָּלִיּוֹת, וְלָכֵן נָשַׁק אוֹתוֹ לִרְאוֹת אִם מַשֶּׁהוּ נִמְצָא בְּפִיו, אֲבָל כְּשֶׁרָאָה לְתִמְהוֹנוֹ שֶׁאֵין לוֹ לֹא גְּמַלִּים, וְלֹא כֶּסֶף וְזָהָב, וְלֹא אֲבָנִים טוֹבוֹת וּמַרְגָּלִיּוֹת, רָמַז לָבָן לְיַעֲקֹב שֶׁיְּסַפֵּר לוֹ מָה כָּאן הָעִנְיָנִים, וּמַדּוּעַ אֵין לוֹ שׁוּם כֶּסֶף וּדְבָרִים טוֹבִים.

• וַיְסַפֵּר לְלָבָן אֵת כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה •

אָז יַעֲקֹב סִפֵּר לוֹ אֶת כָּל מָה שֶׁקָּרָה לוֹ, סִפֵּר לוֹ שֶׁמִּפְּנֵי עֵשָׂו אָחִיו הוּא בּוֹרֵחַ, כִּי רוֹצֶה הוּא לְהָרְגוֹ, וּכְשֶׁבָּרַח הָיָה בַּדֶּרֶךְ וְהָיָה מְצֻיָּד בְּמָמוֹן לָרֹב, רָדַף אַחֲרָיו אֱלִיפַז הַתֵּימָנִי, וְלָקַח מִמֶּנּוּ הַכֹּל - בַּכֹּל מִכֹּל כֹּל. בְּכָל זֹאת סִפֵּר יַעֲקֹב לְלָבָן שֶׁלֹּא יַחֲשֹׁב

16. רש"י על בראשית פרק כט פסוק א
17. אבני שוהם בשם החכם רבי אברהם שמעוניש מלונדון.
18. תרגום יונתן פסוק ט'
19. רמב"ן פכ"ט ב'
20. מגילה י"ג ע"ב
21. חזקוני

כִּי הוּא אִישׁ עָנִי וְאֶבְיוֹן, כִּי הֵרֵי קִבֵּל אֶת הַבְּרָכוֹת מֵאָבִיו יִצְחָק, וְלָמָּה סִפֵּר לוֹ זֹאת [22]כְּדֵי שֶׁלָּבָן יִרְצֶה לָתֵת לוֹ אֶת בִּתּוֹ כְּשֶׁיִּשְׁמַע שֶׁהַבְּרָכוֹת נִמְצָאוֹת בְּיָדָיו, אֲבָל לָבָן לֹא מִתְרַגֵּשׁ כָּל כָּךְ מִבְּרָכוֹת, צִלְצוּלֵי מַטְבְּעוֹת מְרַגְּשִׁים אוֹתוֹ קְצָת יוֹתֵר, וְלָכֵן אָמַר לְיַעֲקֹב שְׁמַע יְדִידִי בְּעֶצֶם לֹא הָיִיתִי צָרִיךְ לְהַכְנִיסְךָ בְּבֵיתִי, כִּי הֵרֵי אַתָּה עָנִי וְאֶבְיוֹן חֲסַר כָּל הַנְּהִי, אֲבָל הֱיוֹת שֶׁאַתָּה מִמִּשְׁפַּחְתִּי, אַתָּה עַצְמִי וּבְשָׂרִי כְּלוֹמַר שֶׁהַנְּהִי קְרוֹבִי לָכֵן אֲנִי אֲרַחֵם עָלֶיךָ, וְשֵׁב אֶצְלִי חֹדֶשׁ יָמִים, וְאַף אֶת הַחֹדֶשׁ הַזֶּה גַּם כֵּן לֹא אָכַל אֶצְלוֹ יַעֲקֹב אָבִינוּ חָלִילָה חִנָּם, אֶלָּא הָיָה זֶה בִּשְׂכַר שֶׁשָּׁמַר עַל צֹאנוֹ.

• הַגְּדוֹלָה לַגָּדוֹל וְהַקְּטַנָּה לַקָּטָן •

לְלָבָן הָיוּ שְׁתֵּי בָּנוֹת לֵאָה וְרָחֵל, [23]כְּשֶׁיָּלְדָה רִבְקָה אֶת עֵשָׂו וְיַעֲקֹב, וְנוֹלְדוּ לְלָבָן שְׁתֵּי בָּנוֹת לֵאָה וְרָחֵל, שָׁלְחוּ אִגְּרוֹת אֵלּוּ לְאֵלּוּ וְהִתְנוּ בֵּינֵיהֶן, שֶׁיִּטֹּל עֵשָׂו אֶת לֵאָה, וְיַעֲקֹב אֶת רָחֵל, וְכָךְ גַּם נִגְזַר בַּשָּׁמַיִם.

לֵאָה הָיְתָה יָפָה כְּרָחֵל, שְׁנֵיהֶן הָיוּ שָׁווֹת בְּנוֹי וּבְיֹפִי וּבְקוֹמָה, וְהָיְתָה לֵאָה יוֹשֶׁבֶת בְּפָרָשַׁת דְּרָכִים וְשׁוֹאֶלֶת עַל עֵשָׂו, מָה מַעֲשָׂיו ? וְהָיוּ אוֹמְרִים לָהּ; אִישׁ רַע, שׁוֹפֵךְ דָּמִים, מְקַפֵּחַ עוֹבְרִים וְשָׁבִים, אַדְמוֹנִי, כְּלוֹ כְּאֶדֶרֶת שֵׂעָר, רָשָׁע, כָּל תּוֹעֲבוֹת ה' עָשָׂה ! כֵּיוָן שֶׁהָיְתָה שׁוֹמַעַת כָּךְ, הָיְתָה בּוֹכָה וְאוֹמֶרֶת; אֲנִי וְרָחֵל אֲחוֹתִי מִבֶּטֶן אֶחָד יָצָאנוּ, רָחֵל תִּנָּשֵׂא לְיַעֲקֹב הַצַּדִּיק וַאֲנִי לְעֵשָׂו הָרָשָׁע ? ! וְהָיְתָה בּוֹכָה וְאוֹמֶרֶת; יְהִי רָצוֹן שֶׁלֹּא אֶפֹּל בְּגוֹרָלוֹ שֶׁל רָשָׁע, וְהָיְתָה בּוֹכָה וּמִתְעַנָּה, וּמְחַמֶּמֶת כָּל כָּךְ הַרְבֵּה בְּכִיּוֹת נַעֲשׂוּ עֵינֶיהָ רַכּוֹת. וְרָחֵל נִשְׁאֲרָה בְּיָפְיָהּ וְהָיְתָה יָפַת תֹּאַר וִיפַת מַרְאֶה, כִּי שְׁמוּעָה טוֹבָה תִּדַּשֵּׁן עֶצֶם, רָחֵל הָיְתָה שׁוֹמַעַת שֶׁהִיא תִּנָּשֵׂא לְיַעֲקֹב, וְהָיָה לִבָּהּ שָׂמֵחַ.

• בְּרָחֵל בִּתְּךָ הַקְּטַנָּה •

וּמִכֹּחַ תְּפִלָּתָהּ שֶׁל לֵאָה, לֹא רַק שֶׁבָּטְלָה הַגְּזֵרָה אֶלָּא גַּם הִקְדִּימָה אֶת אֲחוֹתָהּ, עֵשָׂו לֹא הִגִּיעַ לְקַחְתָּהּ, אֶלָּא הָלַךְ עֵשָׂו אֶל יִשְׁמָעֵאל וְלָקַח אֶת מָחֲלַת בַּת יִשְׁמָעֵאל לְאִשָּׁה, אֲבָל יַעֲקֹב חָשַׁשׁ וְאָמַר: הֵרֵי בִּשְׁבִיל הַבְּרָכוֹת רָצָה עֵשָׂו לְהָרְגֵנִי, וּכְשֶׁאֶטֹּל אֶת לֵאָה אִשְׁתּוֹ, מִי יוֹדֵעַ אִם לֹא יָנִיחַ אֶת מָחֲלַת בַּת יִשְׁמָעֵאל, וְיָבֹא עָלַי וְיֹאמַר לִי, לֹא דַּיְּךָ שֶׁלָּקַחְתָּ בִּכּוֹרָתִי וּבִרְכָתִי, אֶלָּא עוֹד נָטַלְתָּ אֲרוּסָתִי, לְפִיכָךְ אָמַר לְלָבָן אֶעֱבָדְךָ שֶׁבַע שָׁנִים בְּרָחֵל בִּתְּךָ הַקְּטַנָּה, כִּי בְּוַדַּאי לְלֹא סִבָּה זֹאת, לֹא הָיָה יַעֲקֹב מַנִּיחַ אֶת הַגְּדוֹלָה וְנוֹטֵל אֶת הַקְּטַנָּה.

• מִשְׁתֶּה לָבָן •

כֵּיוָן שֶׁעָבְרוּ שָׁנִים, וְלָבָן רָאָה, [24]שֶׁעֵשָׂו לֹא בָּא לָקַחַת אֶת לֵאָה, הֶחְלִיט; שֶׁבִּנְשׂוֹאֵי יַעֲקֹב הֵרִינִי נוֹתֵן לוֹ אֶת הַגְּדוֹלָה! לָבָן הָיָה אֲבִי הָרַמָּאִים, לֹא רַק עַל אוֹרְחִים הִצְלִיחַ לְהַעֲרִים אֶלָּא גַּם עַל אַנְשֵׁי עִירוֹ שֶׁבְּוַדַּאי לֹא רָאוּ אֶת צִדְקוּתוֹ הַגְּדוֹלָה... וְהִכִּירוּ אוֹתוֹ הֵיטֵב, וְיָדְעוּ עִם מִי יֵשׁ לָהֶם עֵסֶק, גַּם עֲלֵיהֶם הִצְלִיחַ, וּמָה עָשָׂה? וַיֶּאֱסֹף [25]לָבָן אֶת כָּל אַנְשֵׁי הַמָּקוֹם וַיַּעַשׂ מִשְׁתֶּה, מָה פִּתְאוֹם מִשְׁתֶּה, אֵצֶל נִשּׂוּאֵי רָחֵל לֹא כָּתוּב שֶׁעָשָׂה מִשְׁתֶּה, אֶלָּא [26]כָּאן אֵצֶל לֵאָה רָצָה לַעֲשׂוֹת מִשְׁתֶּה, כְּדֵי שֶׁעַל יְדֵי כָּךְ יוּכַל לָתֵת לְיַעֲקֹב לִשְׁתּוֹת יַיִן עַד שֶׁיִּשְׁתַּכֵּר וְלֹא יָבִין, שֶׁמְּרַמִּים אוֹתוֹ וְנוֹתְנִים לוֹ אֶת לֵאָה, אֲבָל עַל חֶשְׁבּוֹן מִי עוֹשִׂים מִשְׁתֶּה, מִי יִשָּׂא בַּהוֹצָאוֹת ? וְהִנֵּה גַּם לָזֶה יֵשׁ פִּתְרוֹן, לָבָן כִּנֵּס כָּל אַנְשֵׁי מְקוֹמוֹ, הִתְחִיל לְסַפֵּר לָהֶם "סִפּוּרֵי צַדִּיקִים" וְאָמַר לָהֶם; זוֹכְרִים אַתֶּם שֶׁהַרְבֵּה זְמַן הָיִינוּ דְּחוּקִים לְמַיִם, וּבְלִי מַיִם לֹא שַׁיָּךְ לִחְיוֹת, וְכֵיָון שֶׁהִגִּיעַ הַצַּדִּיק הַזֶּה לְכָאן, נִתְבָּרְכוּ הַמַּיִם, כְּשֶׁגָּלַל אֶת הָאֶבֶן מֵעַל הַבְּאֵר עָלוּ הַמַּיִם לְקִרְאָתוֹ, וּמֵאָז יֵשׁ מַיִם בְּשֶׁפַע, הַבְּאֵר לֹא מַפְסִיק לִנְבֹּעַ, וְהַכֹּל בִּזְכוּת שֶׁהַצַּדִּיק בָּא לְהִשְׁתַּכֵּן אֶצְלִי, תִּרְאוּ אֵיזֶה זְכוּת יֵשׁ לָנוּ, וְכָךְ הִלְהִיב אוֹתָם עַל גְּדֻלָּתוֹ שֶׁל יַעֲקֹב, עַד שֶׁאָמְרוּ לוֹ; הַכֹּל יָפֶה מְאוֹד, אֲבָל כָּעֵת כְּשֶׁיִּשָּׂא אֶת בִּתְּךָ הוּא יֵלֵךְ מִכָּאן, וּמָה הוֹעִילְתָּ ? וְהִנֵּה לָבָן מַמָּשׁ צָפָה שֶׁיֹּאמְרוּ לוֹ כָּךְ, וּבְעַרְמוּמִיתוֹ אָמַר לָהֶם; יַי יַי צוֹדְקִים אַתֶּם מְאוֹד, אֲבָל כָּעֵת תִּשְׁמְעוּ נָפַל לִי רַעְיוֹן מְצֻיָּן, אִם אַתֶּם רוֹצִים, אֲנִי יְסַדֵּר שֶׁיַּמְשִׁיךְ לָגוּר כָּאן, וְאֵיךְ ? פָּשׁוּט מְאוֹד !, אֲנִי אֲרַמֶּה אוֹתוֹ וְיִתֵּן לוֹ אֶת לֵאָה לְאִשָּׁה, וַהֲרֵי אֲנִי יוֹדֵעַ שֶׁהוּא אוֹהֵב מְאוֹד אֶת רָחֵל, וְכָךְ כְּשֶׁלֹּא יִהְיֶה לוֹ בְּרֵרָה הוּא יִשְׁאַר כָּאן לַעֲבֹד עוֹד שֶׁבַע שָׁנִים עֲבוּר לֵאָה, הִסְכִּימוּ הַתּוֹשָׁבִים לְרַעְיוֹן, וְאָמְרוּ יָפֶה מְאוֹד, אָמַר לָהֶם אֲבָל אֲנִי רוֹצֶה מִמְּכֶם מַשְׁכּוֹן, שֶׁלֹּא תְּגַלּוּ לוֹ מָה שֶׁאֲנִי עוֹשֶׂה, כִּי הֵרֵי הַכֹּל לְטוֹבַתְכֶם, שֶׁיִּהְיֶה מַיִם, הִסְכִּימוּ וְנָתְנוּ לוֹ כָּל אֶחָד מַשְׁכּוֹן, לָקַח לָבָן אֶת כָּל הַמַּשְׁכּוֹנוֹת, הָלַךְ לַמַּכֹּלֶת קָנָה סְעוּדָה כְּיַד הַמֶּלֶךְ, וּמָסַר אֶת הַמַּשְׁכּוֹנוֹת בִּתְמוּרָה, כְּשֶׁהִגִּיעַ הַחֲתֻנָּה הָיוּ כֻּלָּם בְּשִׂמְחָה, וְכָל הַיּוֹם הָיוּ שָׁרִים וְרוֹקְדִים לִפְנֵי הֶחָתָן וְהַכַּלָּה, וְיַעֲקֹב שָׁאַל לָמָּה אַתֶּם כָּךְ אֲמְרוּ לוֹ אַתָּה גָּמַלְתָּ אִתָּנוּ חֶסֶד, שֶׁבִּזְכוּתְךָ הִתְבָּרְכוּ הַמַּיִם, לָכֵן אָנוּ גּוֹמְלִים לְךָ חֶסֶד, וְהָיוּ שָׁרִים וְאוֹמְרִים; הָא לָיָא, הָא לָיָא, [27]כְּדֵי שֶׁלֹּא יִהְיֶה לוֹ טְעָנוֹת עֲלֵיהֶם כְּשֶׁיִּתְוַדַּע לוֹ שֶׁזֹּאת הִיא לֵאָה, וְגִּידוּ לוֹ הֵרֵי שַׁרְנוּ; הִיא לֵאָה הִיא לֵאָה, כְּשֶׁהֶחֱשִׁיךְ וְנִהְיָה עֶרֶב [28]שָׁלַח לָבָן אֶת הַתִּינוֹקוֹת לְכַבּוֹת אֶת הַנֵּרוֹת, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִרְאֶה שֶׁהֶחֱלִיפוּ אֶת הַכַּלָּה, וְיָדַע לָבָן שֶׁיַּעֲקֹב לֹא יְדַלִּיק בְּעַצְמוֹ לְרֹאשׁוֹת כִּי הָיָה זֶה לֵיל שַׁבָּת, וְיַעֲקֹב שָׁמַר אֶת הַשַּׁבָּת, וּבְלֵית בְּרֵרָה אָמַר לָהֶם יַעֲקֹב, מַדּוּעַ מְכַבִּים אֶת הַנֵּרוֹת ? אָמְרוּ לוֹ; מָה אַתָּה חוֹשֵׁב שֶׁאֲנַחְנוּ כְּמוֹכֶם, אֲנַחְנוּ צְנוּעִים, חֲתֻנָּה עוֹשִׂים בַּחֹשֶׁךְ, לֹא לְאוֹר הַנֵּר.

• יֵשׁ שָׂכָר לִפְעֻלָּתֵךְ •

לְרָחֵל עַצְמָהּ [29]הָיָה קָשֶׁה מְאוֹד מְאוֹד, כְּשֶׁנּוֹדַע לָהּ אֶת הַתְּכְנוּן שֶׁל אָבִיהָ, שֶׁהוּא רוֹצֶה לָתֵת אֶת לֵאָה אֲחוֹתָהּ בִּמְקוֹמָהּ, וְגַם כָּל הַמַּתָּנוֹת שֶׁהַכַּלָּה רָחֵל קִבְּלָה מֵחֲתֻנָּתָהּ יַעֲקֹב, מָסַר לָבָן לְלֵאָה, לָכֵן הוֹדִיעָה רָחֵל לְיַעֲקֹב מָה שֶׁאָבִיהָ מְתַכְנֵן לְרַמָּאוּת

22. חזקוני
23. מדרש תנחומא (בובר) פרשת ויצא סימן יב תנחומא (ורשא) פרשת ויצא סימן ד. רבה (וילנא) פרשה ע
24. המאור שבתורה להג"ר שלום צבי שפירא
25. בראשית רבה פרשה ע יט ד"ה ויאסוף לבן
26. בעלי התוס'
27. תפארת ציון על המדרש
28. בן יהוידע שבת קי"ח ע"פ האר"י
29. פתיחה למדרש איכה

אוֹתוֹ, אָמְנָם [30]לֹא סִפְּרָה כְּלוּם מֵעִנְיַן הַמַּתָּנוֹת, אֲבָל מָסְרָה לוֹ סִימָן שֶׁיַּכִּיר בֵּינָהּ וּבֵין אֲחוֹתָהּ לֵאָה, כְּדֵי שֶׁלֹּא יוּכַל לָבָן לְהַחֲלִיף, אַף בְּשָׁעַת מַעֲשֶׂה הִתְתָּרְטָה רָחֵל, וְרִחֲמָה עַל אֲחוֹתָהּ שֶׁלֹּא תֵּצֵא לְחֶרְפָּה, וְיִהְיֶה לָהּ בּוּשׁוֹת בְּאֹפֶן נוֹרָא וְאָיֹם, אָמְנָם זֶה הָיָה חֲלוֹם חַיֶּיהָ, לִהְיוֹת בְּחֶלְקוֹ שֶׁל יַעֲקֹב, לְהָקִים בַּיִת נֶאֱמָן, לְהוֹלִיד שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל, אַף כָּל הַחֶשְׁבּוֹנוֹת הַלָּלוּ שָׂמָה בַּצַּד, כִּי לְבַיֵּשׁ אֶת הָאֲחוֹת לֹא בָּא בְּחֶשְׁבּוֹן, אַף הַנִּסָּיוֹן לֹא הָיָה כָּל כָּךְ קַל, [31]שֶׁהֲרֵי לֹא סְתָם הָיוּ הַבְּרִיּוֹת אוֹמְרִים; שְׁנֵי בָּנִים לִרְבְקָה וּשְׁתֵּי בָּנוֹת לְלָבָן הַגְּדוֹלָה לַגָּדוֹל וְהַקְּטַנָּה לַקָּטָן, זֶה הָיָה גְּזֵרָה מִן הַשָּׁמַיִם, אֶלָּא שֶׁלֵּאָה בִּתְפִלָּתָהּ בִּטְּלָה אֶת הַגְּזֵרָה, וְאִם כָּעֵת תִּמְסֹר רָחֵל אֶת הַסִּימָנִים לְלֵאָה, [32]מִי יוֹדֵעַ אִם יַעֲקֹב אָבִינוּ יִשְׂא גַּם אוֹתָהּ, וְהָיְתָה מְצֵרָהּ שֶׁחָלִילָה לֹא תִּפֹּל עִכְּשָׁו בְּגוֹרָלוֹ שֶׁל עֵשָׂו, אָמְנָם יָדְעָה שֶׁיַּעֲקֹב רוֹצֶה אוֹתָהּ מְאוֹד אֲבָל כָּעֵת שֶׁתִּבְגֹּד בְּיַעֲקֹב בָּזֶה שֶׁתִּמְסֹר הַסִּימָנִים לְלֵאָה הֲרֵי יַעֲקֹב חָלִילָה יַקְפִּיד עַל כָּךְ, וְכֵיוָן שֶׁיַּעֲקֹב כְּבָר יִהְיֶה לוֹ אֶת לֵאָה תִּשָּׂאֵר הִיא חָס וְשָׁלוֹם בְּגוֹרָלוֹ שֶׁל עֵשָׂו, וְזֶה הָיָה מֵצֵר לָהּ מְאוֹד, שֶׁאִם תִּפֹּל לְגוֹרָלוֹ שֶׁל עֵשָׂו יִתָּכֵן שֶׁתַּפְסִיד גַּם אֶת הָעוֹלָם הַבָּא, כִּי מִי יוֹדֵעַ אִם תַּצְלִיחַ לְהַחְזִירוֹ לְמוּטָב אוּלַי חָלִילָה הָפוּךְ.

אַף רָחֵל אִמֵּנוּ מִתְחַזֶּקֶת בְּעַצְמָהּ וְלֹא מִסְתַּכֶּלֶת עַל שׁוּם חֶשְׁבּוֹנוֹת, לֹא עוֹלָם הַזֶּה וְלֹא עוֹלָם הַבָּא, דָּבָר אֶחָד הִיא רוֹצָה לַעֲשׂוֹת, אֶת רְצוֹן ה', וְאִם עַל יְדֵי שֶׁלֹּא תִּמְסֹר לְלֵאָה אֶת הַסִּימָנִים הֲרֵי הִיא גּוֹרֶמֶת לְלֵאָה בּוּשָׁה וּכְלִמָּה, אָז בְּוַדַּאי רְצוֹן ה' הוּא שֶׁתִּמְסֹר אֶת הַסִּימָנִים, לְהַצִּיל אֶת אֲחוֹתָהּ, וְלָכֵן מָסְרָה רָחֵל אֶת הַסִּימָנִים לְלֵאָה.

בָּעֶרֶב כְּשֶׁהֶחְלִיפוּ אֶת לֵאָה לְיַעֲקֹב, הָלְכָה רָחֵל וּמָסְרָה לָהּ לְלֵאָה כָּל הַסִּימָנִין שֶׁמָּסְרָה לְיַעֲקֹב, כְּדֵי שֶׁתִּתְדַּע לַעֲנוֹת עַל כָּל הַדְּבָרִים שֶׁיִּשְׁאַל אוֹתָהּ יַעֲקֹב, אַף לְבַסּוֹף חָשְׁשָׁה שֶׁזֶּה לֹא יַעֲזֹר כִּי יַעֲקֹב יַכִּיר אֶת קוֹלָהּ שֶׁזֶּה לֹא רָחֵל, לָכֵן עָשְׂתָה דָּבָר נוֹסָף, הִיא נִכְנְסָה בַּחֲדַר יִחוּד כְּשֶׁדִּבֵּר יַעֲקֹב עִם לֵאָה, שֶׁהֲרֵי הָיָה חֹשֶׁךְ, וּכְשֶׁיַּעֲקֹב שָׁאַל שְׁאֵלוֹת לֵאָה שָׁתְקָה, וְרָחֵל עוֹנָה עַל כָּל דָּבָר וְדָבָר כְּדֵי שֶׁלֹּא יַכִּיר שֶׁזֶּה קוֹל שֶׁל לֵאָה. וְלָכֵן לֹא יָדַע יַעֲקֹב מִשּׁוּם דָּבָר, רַק בַּבֹּקֶר הוּא רָאָה וְהִכִּיר בָּהּ, וְהִנֵּה הִיא לֵאָה, אֲבָל כָּל הַלַּיְלָה חָשַׁב שֶׁהִיא רָחֵל.

◆ וַיְהִי בַבֹּקֶר וְהִנֵּה הִוא לֵאָה ◆

בַּבֹּקֶר הִכִּיר יַעֲקֹב, שֶׁהָאִשָּׁה שֶׁנָּתַן לוֹ לָבָן הִיא הַגְּדוֹלָה, הִיא לֵאָה וְלֹא רָחֵל, יַעֲקֹב אָמַר לְלָבָן מַה עָשִׂיתָ לִי ? הֲלֹא בְּרָחֵל עֲבַדְתִּיךָ שֶׁבַע שָׁנִים, וּלְבַסּוֹף בִּמְקוֹם רָחֵל מָסַרְתָּ לִי אֶת לֵאָה, אֲבָל לָבָן בִּמְקוֹם לְבַקֵּשׁ סְלִיחָה וּלְהוֹדוֹת עַל פִּשְׁעוֹ, הוּא עוֹד מַצְדִּיק אֶת עַצְמוֹ, וְהַהֶפְךְ הוּא עוֹד מַאֲשִׁים אֶת יַעֲקֹב שֶׁיַּעֲקֹב לֹא בְּסֵדֶר, וְלָבָן אוֹמֵר לוֹ; הֵיתָכֵן לְהִתְנַהֵג כָּךְ, לֹא יֵעָשֶׂה כֵּן בִּמְקוֹמֵנוּ לָתֵת הַצְּעִירָה לִפְנֵי הַבְּכִירָה, אֲצִלֵנוּ לֹא מִתְנַהֲגִים כָּךְ, וּבְלִי שׁוּם בּוּשָׁה מַמְשִׁיךְ וְאוֹמֵר לוֹ; מַלֵּא שְׁבֻעַ זֹאת תִּגְמֹר אֶת הַשָּׁבֻעַ בְּרָכוֹת, וְנִתְּנָה לְךָ גַּם אֶת זֹאת, אֲבָל כָּעֵת לֹא אֶתֵּן לְךָ כִּי אֵין מְעָרְבִים שִׂמְחָה בְּשִׂמְחָה [מַמָּשׁ צַדִּיק], וְגַם זֶה רַק בְּתְנַאי מִפֹּרָשׁ; בַּעֲבֹדָה אֲשֶׁר תַּעֲבֹד עִמָּדִי עוֹד שֶׁבַע שָׁנִים אֲחֵרוֹת, לֹא פָּחוֹת, עוֹד שֶׁבַע שָׁנִים מְלֵאוֹת, אַחֶרֶת זֶה יִהְיֶה מֻקָּח טָעוּת, בְּלֹא זֶה לֹא תְּקַבֵּל אֶת רָחֵל. וַיַּעֲקֹב אָבִינוּ אִישׁ אֱמֶת, עַל אַף שֶׁהָעֲבוֹדָה נָחַת עָלָיו בִּרְמָאוּת, הוּא עָבַד בְּנֶאֱמָנוּת.

◆ וַיֶּאֱהַב גַּם אֶת רָחֵל מִלֵּאָה ◆

יַעֲקֹב אָבִינוּ גָּמַר אֶת שֶׁבַע בְּרָכוֹת שֶׁל לֵאָה, וְהִתְחַתֵּן גַּם עִם רָחֵל, וְהִמְשִׁיךְ לַעֲבֹד אִצֶּל חָמִיו לָבָן עוֹד שֶׁבַע שָׁנִים, וְהִנֵּה יַעֲקֹב יֵשׁ לוֹ כָּעֵת שְׁתֵּי נָשִׁים, אֶת רָחֵל הוּא רָצָה, וּבִשְׁבִילָהּ עָבַד כָּל הַשָּׁנִים, וְלֹא רָצָה לָשֵׂאת אֶת לֵאָה כֵּיוָן שֶׁהָיוּ אוֹמְרִים שֶׁהִיא תִּנָּשֵׂא לְעֵשָׂו, וְלֹא רָצָה לְהִתְקוֹטֵט עִם עֵשָׂו, אֶלָּא שֶׁלָּבָן רִמָּה אוֹתוֹ וְנָתַן לוֹ אֶת לֵאָה, אָמְנָם לֵאָה לֹא אֲשֵׁמָה בְּעֶצֶם הָרַעְיוֹן, אֲבָל יַעֲקֹב הָיָה לוֹ טַעֲנָה כְּלַפֶּיהָ לָמָּה שִׁתְּפָה פְּעֻלָּה עִם אָבִיהָ, וְהִסְכִּימָה לְרַמּוֹת אוֹתוֹ, וּכְשֶׁיַּעֲקֹב אָמַר לָהּ בְּלֵיל הַחֻפָּה וּקְרָאתְהּ; רָחֵל, רָחֵל, וְהִיא עוֹנָה כֵּן, כֵּן, כְּאִלּוּ הִיא רָחֵל, לָכֵן לְמָחֳרַת כְּשֶׁרָאָה שֶׁהִיא לֵאָה, [33]אָמַר לָהּ יַעֲקֹב; מָה זֹאת רַמָּאִית בַּת רַמַּאי ! עָנְתָה לֵאָה וְאָמְרָה; וְכִי יֵשׁ אָפֶן שֶׁאֵין לוֹ תַּלְמִידִים ?! הֲרֵי מִפְּךָ לָמַדְתִּי, כְּשֶׁקָּרָא לְךָ אָבִיךָ בִּנְתִינַת הַבְּרָכוֹת, וְאָמַר; אַתָּה זֶה בְּנִי עֵשָׂו ? וְעָנִיתָ; אֲנִי ! וְכָל זֶה עָשִׂיתָ בִּגְלַל כִּבּוּד אֵם, שֶׁאִמְּךָ צִוְּתָה שֶׁתֵּלֵךְ לְקַבֵּל הַבְּרָכוֹת וְעַל יְדֵי זֶה תּוּכַל לַעֲבֹד אֶת ה', וּמִזֶּה לָמַדְתִּי לְקַיֵּם כִּבּוּד אָב, וְלָלֶכֶת לַחֻפָּה לִקְרָאתְךָ, וְלֹא לְהִנָּשֵׂא לְעֵשָׂו, שֶׁעַל יְדֵי זֶה אוּכַל לַעֲבֹד אֶת ה', וּבְכֵן כְּמוֹ שֶׁזָּכִיתָ בִּבְרָכוֹת עַל יְדֵי שֶׁקָּנִיתָ אֶת הַבְּכוֹרָה, כְּמוֹ כֵּן זָכִיתָ גַּם בְּאָחוֹת הַגְּדוֹלָה שֶׁהָיְתָה מְיֹעֶדֶת לְעֵשָׂו ! אַךְ בְּכָל הַדּוּ שִׁיחַ הַזֶּה לֹא הִתְרַצָּה יַעֲקֹב, וּכְשֶׁרָאָה ה' כָּךְ, נָתַן לָהּ ה' בָּנִים, וְאָכֵן זֶה כְּבָר עָזַר, שֶׁעַל יְדֵי הַבָּנִים הַצַּדִּיקִים הִתְרַצָּה כְּבָר יַעֲקֹב עִם לֵאָה.

◆ עַד עֲקָרָה יָלְדָה שִׁבְעָה וְרַבַּת בָּנִים אֻמְלָלָה ◆

לֵאָה אִמֵּנוּ הָיְתָה עֲקָרָה, וְלֹא הָיְתָה יְכוֹלָה בְּדֶרֶךְ הַטֶּבַע לְהוֹלִיד, אַךְ כְּשֶׁה' רָאָה אֵיךְ בָּרְחָה מֵעֵשָׂו הָרָשָׁע, שֶׁמַּעֲשָׂיו הָיוּ שְׁנוּאִים בְּעֵינֶיהָ, וּבְמִסִּירוּת נֶפֶשׁ מַמָּשׁ הִתְחַתְּנָה עִם יַעֲקֹב, [34]כִּי לֵאָה סִכְּנָה עַצְמָהּ כְּשֶׁנִּכְנְסָה תַּחַת אֲחוֹתָהּ לַחֻפָּה, וְלֹא הִסְתַּכְּלָה עַל הַחֶשְׁשׁ שֶׁמָּא יִקָּלֵל אוֹתָהּ חָלִילָה, וְאָמְנָם יַעֲקֹב גַּם סִכֵּן עַצְמוֹ כְּשֶׁלָּקַח אֶת הַבְּרָכוֹת שֶׁהָיוּ מְיֹעָדוֹת לְעֵשָׂו, וְחָשַׁשׁ אוּלַי יְמַשֵּׁנִי אָבִי, אַךְ לֵאָה הִסְתַּכְּנָה יוֹתֵר מִיַּעֲקֹב, מֵאַחַר וּלְיַעֲקֹב הָיְתָה הַבְטָחָה מֵאִמּוֹ שֶׁאָמְרָה עָלַי קִלְלָתְךָ בְּנִי וְאִלּוּ לְלֵאָה לֹא הָיְתָה שׁוּם הַבְטָחָה, וְרַק בְּכֹחַ תְּפִלָּתָהּ כִּי [35]דְּמָעוֹת רַבּוֹת הִזִּילָה אוֹתָהּ הַצַּדֶּקֶת לֵאָה, שֶׁתִּהְיֶה בְּחֶלְקוֹ שֶׁל יַעֲקֹב, וְלֹא לְאוֹתוֹ רָשָׁע עֵשָׂו, וְזֶה שֶׁלָּמַדְנוּ כָּל אָדָם הַמּוֹרִיד דְּמָעוֹת לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, אַף עַל פִּי שֶׁכְּבָר נִגְזַר עָלָיו הָעֹנֶשׁ, יִקְרְעוּ אֶת הַגְּזַר דִּין וְלֹא יוּכַל הָעֹנֶשׁ לִשְׁלֹט עָלָיו, מֵאַיִן אָנוּ

30. רבינו בחיי

31. זהר פרשת ויחי דף רכ"ג ותא חזי דמעין סגיאין שדיאת ההיא צדקת לאה בגין למהוי חולקיה דיעקב ולא בההוא רשע דעשיו וכו דהא לאה אתגזר למהוי חולקא דעשיו והיא בבעותא אקדימת ליה ליעקב ולא אתייהבת ליה לעשיו.

32. קדושת לוי

33. רבה, ד"ה ויאסוף לבן ובפי' עץ יוסף

34. פרדס להרמ"ך

35. זהר ויחי, רכ"ג.

לוֹמְדִים זֹאת; מִלְּאָה אִמֵּנוּ, כִּי נִגְזַר עַל לֵאָה לִהְיוֹת בְּחֶלְקוֹ שֶׁל עֵשָׂו וְהִיא בִּתְפִלָּתָהּ הִקְדִּימָה לְהִנָּשֵׂא לְיַעֲקֹב, וּכְשֶׁרָאָה ה' שֶׁיַּעֲקֹב בְּכָל זֹאת אוֹהֵב יוֹתֵר אֶת רָחֵל, וְאָמְנָם [36]אָהַב אֶת לֵאָה, אֲבָל אֶת רָחֵל יוֹתֵר, לָכֵן שִׂנְּאָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הַטֶּבַע וַיִּלָּדָה לְיַעֲקֹב שִׁבְעָה יְלָדִים. וּלְעֻמַּת זֹאת רָחֵל שֶׁהָיְתָה רְאוּיָה לְהַעֲמִיד רֻבָּן שֶׁל שִׁבְטִים, אִמְלָלָה, וְהָיְתָה עֲקָרָה.

• וַיַּרְא ה' כִּי שְׂנוּאָה לֵאָה וַיִּפְתַּח אֶת רַחְמָהּ •

כָּל זֶה הָיָה [37]לְטוֹבָה, כִּי לֵאָה אִמֵּנוּ, מִמֶּנָּה יָצְאָה מַלְכוּת בֵּית דָּוִד לְאוֹר עוֹלָם, שֶׁכֻּלָּם מִשֵּׁבֶט יְהוּדָה, וְהָיָה צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת אֶת זֶה בַּסֵּתֶר, וַה' עָשָׂה אֶת כָּל הַסִּבּוֹת כְּדֵי לִגְנֹב אֶת לֵב הַשָּׂטָן שֶׁלֹּא יְקַטְרֵג, כִּי אֵין רוּחַ הַשָּׂטָן נוֹחָה שֶׁתִּלֵּד בֵּן, לָכֵן מֵאֵת ה' הָיְתָה זֹאת שֶׁהָיְתָה עֲקָרָה, וְתִהְיֶה נִרְאֵית שְׂנוּאָה, וְעַל יְדֵי זֶה חָשַׁב הַשָּׂטָן שֶׁמִּמֶּנָּה כְּבָר לֹא יֵצֵא זֶרַע קָדוֹשׁ, וְהִסִּיחַ דַּעְתּוֹ מִמֶּנָּה, וְעַל יְדֵי זֶה הָיְתָה אֵם הַבָּנִים שְׂמֵחָה.

• וַתַּלֶּד בֵּן וַתִּקְרָא שְׁמוֹ רְאוּבֵן כִּי אָמְרָה •

הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא [38]רָצָה שֶׁיִּוָּלְדוּ לְיַעֲקֹב בָּנָיו, שֶׁלֹּא בְּאֶרֶץ כְּנַעַן, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִלְמְדוּ מִמַּעֲשֵׂה יַלְדֵי כְּנַעַן, הַבָּנִים הַקְּדוֹשִׁים הַנִּקְרָאִים בַּתּוֹרָה "שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל" שֶׁעֲלֵיהֶם אָמְרוּ [39]חַז"ל "לֹא נִבְרָא הָעוֹלָם אֶלָּא בִּשְׁבִיל הַשְּׁבָטִים" בִּשְׁבִילָם סְבַב ה' שֶׁיַּעֲקֹב יָקִים אֶת בֵּיתוֹ בְּחוּץ לָאָרֶץ, אֲבָל בְּנֵי הַשְּׁבָטִים כְּבָר נוֹלְדוּ בְּאֶרֶץ כְּנַעַן, כִּי כְּבָר יִלְמְדוּ מִמַּעֲשֵׂה הַשְּׁבָטִים שֶׁכְּבָר הָיוּ לַמְּשֻׁפָּחָה, מֵהֶם יִלְמְדוּ צְנִיעוּת וּגְמִילוּת חֲסָדִים, וְהָרְאשׁוֹן שֶׁנּוֹלַד לְיַעֲקֹב, מֵאִשְׁתּוֹ לֵאָה, קָרְאָה בַּשֵּׁם רְאוּבֵן, וְהַטַּעַם שֶׁקָּרְאָה לוֹ שֵׁם זֶה, הָיָה עַל פִּי נְבוּאָה שֶׁיְּדָעָה שֶׁעָתִיד הַבְּכוֹרָה לְהִנָּטֵל מֵרְאוּבֵן לְאָחִיו הַקָּטָן יוֹסֵף, וּבְכָל זֹאת יִשְׁתַּדֵּל לְהֵטִיב עִמּוֹ, וְזֶה הַשֵּׁם רְאוּ בֵּן כְּלוֹמַר; רְאוּ מָה בֵּין בְּנֵי בְּנֵי לְבָן חָמִי שֶׁהוּא עֵשָׂו הָרָשָׁע, שֶׁמָּכַר אֶת הַבְּכוֹרָה מִדַּעְתּוֹ, וּבְכָל זֹאת רָדַף אֶת אָחִיו לְהָרְגוֹ, וּבְנֵי שֶׁנִּטַּל מִמֶּנּוּ בְּעַל כָּרְחוֹ מִשְׁתַּדֵּל לְהַצִּילוֹ, [40]אַף אֶת הַטַּעַם הַזֶּה לֹא סִפְּרָה לְאַף אֶחָד, כִּי אָסוּר לְהַגִּיד נְבוּאָה שֶׁלֹּא נִצְטַוּוּ לְאָמְרוֹ, וּמָה אָמְרָה בִּפְנֵי הָעוֹלָם; טַעַם פָּשׁוּט אָמְרָה - כִּי רָאָה ה' בְּעָנְיִי כִּי עַתָּה יֶאֱהָבַנִי אִישִׁי, זֶה מָה שֶׁהִיא אָמְרָה.

• כִּי שְׂנוּאָה אָנֹכִי וְגו' וַתִּקְרָא שְׁמוֹ שִׁמְעוֹן: •

לֵאָה יָלְדָה אֶת בְּנָהּ הַשֵּׁנִי וְקָרְאָה שְׁמוֹ שִׁמְעוֹן, וְאָמְרָה כִּי שָׁמַע ה' שֶׁאֲנִי שְׂנוּאָה וַיִּתֶּן לִי גַּם אֶת זֶה, וְאֵין [41]הַכַּוָּנָה כְּפִשׁוּטוֹ חָלִילָה שֶׁיַּעֲקֹב שָׂנָא אוֹתָהּ, שֶׁהֲרֵי נֶאֱמַר וַיֶּאֱהַב גַּם אֶת רָחֵל מִלְּאָה, כְּלוֹמַר; אָהַב אֶת לֵאָה, וְאָהַב אֶת רָחֵל יוֹתֵר, וּבְיַחַס לְרָחֵל קָרְאָה לֵאָה עַצְמָהּ שְׂנוּאָה.

• עַל כֵּן קָרָא שְׁמוֹ לֵוִי •

כְּשֶׁנּוֹלַד הַיֶּלֶד הַשְּׁלִישִׁי שָׁלַח הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת גַּבְרִיאֵל וְהֵבִיאוֹ לְפָנָיו וְקָרָא לוֹ שֵׁם זֶה, וְלָכֵן כָּתוּב קָרָא וְלֹא קָרְאָה, וְנָתַן לוֹ עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה מַתָּנוֹת כְּהֻנָּה וְעַל שֵׁם שֶׁלִּוָּהוּ בְּמַתָּנוֹת קָרָאוֹ לֵוִי. וְלֵאָה אָמְרָה [42]שֶׁהַפַּעַם יִלָּוֶה אִישִׁי אֵלַי, כִּי כְּשֶׁנּוֹלַד בֵּן לְאִשָּׁה הִיא סוֹחֶבֶת אוֹתוֹ עַל יָדֶיהָ, וּכְשֶׁיֵּשׁ לָהּ עוֹד בֵּן, סוֹחֶבֶת הִיא אֶחָד עַל יַד אַחַת וְאֶת הַשֵּׁנִי עַל יָדָהּ הַשְּׁנִיָּה וּכְשֶׁיֵּשׁ לָהּ שְׁלוֹשָׁה יְלָדִים אָז הִיא כְּבָר מְשַׁתֶּפֶת אֶת בַּעְלָהּ שֶׁגַּם הוּא יִשָּׂא יֶלֶד אֶחָד, כִּי יוֹתֵר מִשְּׁתֵּי יָדַיִם אֵין לָהּ, אֶת זֶה לֵאָה כִּוְּנָה בְּאָמְרָהּ עַתָּה הַפַּעַם יִלָּוֶה אִישִׁי אֵלַי כִּי כָּעֵת יָלַדְתִּי לוֹ כְּבָר שְׁלוֹשָׁה בָּנִים, וְאִם נִצְטָרֵךְ לָלֶכֶת לְאֵיזֶה מָקוֹם, יִלָּוֶה אֵלַי אִישִׁי כְּדֵי לָקַחַת יֶלֶד אֶחָד כִּי אֶת שְׁלָשְׁתָּם אֵין בְּכוֹחִי וּבְאֶפְשָׁרוּתִי לָקַחַת כִּי רַק שְׁתֵּי יָדַיִם יֵשׁ לִי, וּכְדֵי לְהַחֲזִיק אֶת הַיֶּלֶד הַשְּׁלִישִׁי יִתְלַוֶּה אֵלַי בַּעֲלִי לְעָזְרֵנִי וְהוּא יִקַּח גַּם יֶלֶד אֶחָד עַל יָדוֹ.

הַפַּעַם אוֹדֶה אֶת ה' עַל כֵּן קָרְאָה שְׁמוֹ יְהוּדָה וַתַּעֲמֹד מִלֶּדֶת

לֵאָה יָלְדָה עוֹד בֵּן רְבִיעִי וְאָמְרָה שֶׁכָּעֵת יֵשׁ לָהּ לְהוֹדוֹת לָה' שֶׁנָּטְלָה יוֹתֵר מֵחֶלְקָהּ לְפִי שֶׁהָיוּ הָאִמָּהוֹת נְבִיאוֹת, וַיָּדְעוּ שֶׁאֵין יַעֲקֹב מוֹלִיד אֶלָּא שְׁנֵים עָשָׂר שְׁבָטִים, אֶלָּא שֶׁחָשְׁבוּ שֶׁמִּכֵּיוָן שֶׁעָתִיד לִשָּׂא אַרְבַּע נָשִׁים, נִמְצָא שֶׁרַק שֶׁלֹּשׁ מַגִּיעַ לְכָל אֶחָד, וְכֵיוָן, שֶׁיָּלְדָה בֵּן רְבִיעִי אָמְרָה הַפַּעַם אוֹדֶה אֶת ה' שֶׁיֵּשׁ לִי יוֹתֵר מֵחֶלְקִי, וְכֵיוָן שֶׁרַק נָתְנָה הוֹדָאָה, [43]כְּאִלּוּ שֶׁיֵּשׁ לָהּ כְּבָר מַסְפִּיק וְלֹא בִּקְּשָׁה יוֹתֵר, לָכֵן עָמְדָה מִלֶּדֶת, כִּי תָּמִיד צָרִיךְ יְהוּדִי לְבַקֵּשׁ מֵהַ'.

וְכַאֲשֶׁר נִשְׁלְמוּ לְלֵאָה אַרְבָּעָה בָּנִים וְרָחֵל אֵין לָהּ כְּלָל קִנְאָה בָּהּ קִנְאָה יְתֵרָה, וְהָיְתָה זוֹ קִנְאָה מִסּוּג אַחֵר מִמָּה שֶׁאֲנַחְנוּ מַכִּירִים, הִיא קִנְאָה בְּמַעֲשֶׂיהָ הַטּוֹבִים, וְאָמְרָה אִם לֹא שֶׁלֵּאָה אֲחוֹתִי יוֹתֵר צַדֶּקֶת מִמֶּנִּי לֹא הָיְתָה זוֹכָה לְבָנִים, [44]וְכֵיוָן שֶׁחָשְׁבָה שֶׁבִּזְכוּת מַעֲשֶׂיהָ אֵינָהּ רְאוּיָה לְבָנִים, פָּנְתָה לְיַעֲקֹב בְּטַעֲנָה שֶׁיִּתְפַּלֵּל עָלֶיהָ וּבָאָה אֵצֶל יַעֲקֹב וְאָמְרָה; תֵּן לִי בָּנִים וְאִם אַיִן אֲנִי חֲשׁוּבָה כְּמֵתָה, כִּי אֵין תּוֹעֲלְתִּי בַּחַיִּים רַק לְגַדֵּל בָּנִים, וְכִוְּנָה בִּדְבָרֶיהָ שֶׁיִּפְעַל בַּשָּׁמַיִם בְּכֹחַ שֶׁיִּהְיֶה לָהּ בָּנִים, שֶׁיִּתְחִיל לְהִתְעַנּוֹת וּלְלַבֵּשׁ שַׂק וָאֵפֶר עַד שֶׁיִּהְיֶה לָהּ בָּנִים, אֲבָל לְיַעֲקֹב לֹא מָצָא חֵן הַגִּישָׁה הַזֹּאת, כִּי אֵין זֶה דֶּרֶךְ נְכוֹנָה לְבַקֵּשׁ מֵהַשֵּׁם בְּכֹחַ, אֶלָּא בְּרַחֲמִים, שֶׁאָמְנָם צָרִיךְ לְבַקֵּשׁ וּלְהִתְפַּלֵּל אַךְ לְהַסְמִךְ עַל ה' שֶׁהוּא יוֹדֵעַ מָה טוֹב, וּלְהַשְׁאִיר אֶת הַהֶחְלָטָה אֵצְלוֹ, וְלֹא לְהִתְעַקֵּשׁ בְּכָל מְחִיר, וְלָכֵן אָמַר לָהּ וְכִי אֲנִי בִּמְקוֹם ה' שֶׁהוּא כָּל יָכוֹל, ה' מָנַע מִמֵּךְ פְּרִי בִטְנֵךְ כְּדֵי

---

36. רבינו בחיי ל', ומקרא מלא; ויאהב גם את רחל מלאה, וכלפי אהבה יתירה לרחל, נקראת שנואה.
37. לקט עני, האגר.
38. ספר חסידים תתתתק"ו הוצאת מקיצי נרדמים
39. פסיקתא ג' ביום השמיני, ובראשית רבה י"ב
40. אגרא דכלא
41. בכור שור
42. חזקוני
43. פירוש הטור ואבן עזרא, ובמאור ושמש בשם החוזה מלובלין דזה היה במעשה של חוני המעגל במסכת תענית דף כ"ג ע"א שהתפלל על הגשמים עד שירדו גשמים מרובים, ולא היו צריכים להם עוד, ובקשו ממנו שיתפלל עליהם שלא ירדו עוד, אמר להם שיביאו לו פר הודאה והביאו לו והקריב ופסקו הגשמים, אמר אדמ"ו זלה"ה שהכוונה היה כנ"ל כי אחר שהקריב פר הודאה בזה רימז שכבר יצאו מן הצער לגמרי ואינם צריכים עוד להטובה וממילא יפסקו הגשמים.
44. על פי פירוש הטור על התורה

שֶׁתִּתְפַּלְּלִי אֵלָיו וְלֹא כְּדֵי שֶׁאֲנִי יִפְעַל בַּדֶּרֶךְ הַזֹּאת.

וּבֵין הַדְּבָרִים שֶׁהָיוּ בַּוִּכּוּחַ הַזֶּה אָמְרָה רָחֵל, וְכִי כָּךְ עָשָׂה אָבִיךְ לְאִמֵּךְ הֲרֵי הִתְפַּלֵּל עָלֶיהָ, וְהוּא הֵשִׁיב לָהּ כִּי אֵין הַדָּבָר בְּיָדוֹ וְאֵין הַמְּנִיעָה מִמֶּנּוּ, כִּי אִם מֵהַשֵּׁם יִתְעַלֶּה שֶׁמָּנַע מִמֶּנּוּ פְּרִי בֶּטֶן, וְאָבִי שֶׁפָּעַל בִּתְפִלָּתוֹ לְאִמִּי זֶה בִּגְלַל שֶׁהוּא עַצְמוֹ לֹא הָיוּ לוֹ בָּנִים, אָמְרָה רָחֵל הֲרֵי זְקֵנְךָ אַבְרָהָם הָיוּ לוֹ בָּנִים מֵהָגָר, וּבְכָל זֹאת בִּקֵּשׁ מֵהַשֵּׁם עֲבוּר שָׂרָה, עָנָה לָהּ יַעֲקֹב, שָׂרָה זְקֵנָתִי הִכְנִיסָה צָרָתָהּ לְבֵיתָהּ, וּבִזְכוּת זֶה נוֹשְׁעָה בְּבֵן, אָמְרָה רָחֵל אִם זֶה הַדָּבָר שֶׁמִּעַכֵּב אֶמְסֹר לָךְ אֶת בִּלְהָה שִׁפְחָתִי.

בְּכָל אֹפֶן כְּשֶׁרָאֲתָה רָחֵל שֶׁאֵין לָהּ לִסְמֹךְ עַל תְּפִלָּתוֹ שֶׁל יַעֲקֹב עָלֶיהָ, עָשְׂתָה בֶּאֱמֶת כְּמוֹ שֶׁיַּעֲקֹב אָמַר לָהּ לְהִתְפַּלֵּל בְּעַצְמָהּ וְאָכֵן לְבַסּוֹף שָׁמַע ה' תְּפִלָּתָהּ וְנוֹשְׁעָה, וְכָעֵת מָסְרָה אֶת בִּלְהָה לְיַעֲקֹב וְכַוָּנָה בָּזֶה שֶׁיִּתְמַשֵּׁךְ כֹּחַ הַלֵּדָה מִמֶּנָּה, וְכָךְ אָמְרָה רָחֵל אֲנִי אֵין לִשְׁמִי אוֹת ה" שֶׁזֶּה מְסֻגָּל לְכֹחַ הַהוֹלָדָה, כְּמוֹ שֶׁיֵּשׁ לָהּ לְלֵאָה וְזִלְפָּה שִׁפְחָתָהּ, אָמְנָם יֵשׁ בִּבְלְהָה שִׁפְחָתִי שְׁתַּיִם, בֹּא אֵלֶיהָ וְתֵלֵד מִכֹּחַ הָאַחַת, וְאַבָּנָה גַּם אֲנֹכִי מִמֶּנָּה מִכֹּחַ הַשֵּׁנִית וְאָז יָלְדָה לוֹ בִּלְהָה בֵּן וְקָרְאָה שְׁמוֹ דָּן, אַחַר כָּךְ נוֹלַד לְבִלְהָה בֵּן נוֹסָף, וְרָחֵל קָרְאָה לוֹ נַפְתָּלִי.

• זְמַן לֵדַת הַשְּׁבָטִים •

רְאוּבֵן[45] נוֹלַד בי"ד בְּכִסְלֵו, וְנִפְטַר בֶּן [46]מֵאָה עֶשְׂרִים וְאַרְבַּע שָׁנִים.

שִׁמְעוֹן נוֹלַד בכ"ח בְּטֵבֵת וְנִפְטַר בֶּן מֵאָה וְעֶשְׂרִים שָׁנָה.

לֵוִי נוֹלַד בי"ו בְּנִיסָן וְנִפְטַר בֶּן מֵאָה שְׁלוֹשִׁים וְשֶׁבַע שָׁנִים.

יְהוּדָה נוֹלַד בט"ו בְּסִיוָן וְנִפְטַר בֶּן מֵאָה וּתְשַׁע עֶשְׂרֵה שָׁנִים.

יִשָּׂשכָר נוֹלַד בִּי' בְּאָב, וְנִפְטַר בֶּן מֵאָה וְעֶשְׂרִים וּשְׁתַּיִם שָׁנִים.

זְבוּלוּן בֵּז' בְּתִשְׁרֵי וְנִפְטַר בֶּן מֵאָה וְעֶשֶׂר שָׁנָה.

דָּן נוֹלַד בְּט' בֶּאֱלוּל וְנִפְטַר בֶּן מֵאָה וְעֶשְׂרִים וְחָמֵשׁ שָׁנָה.

נַפְתָּלִי נוֹלַד בָּהּ' בְּתִשְׁרֵי וְנִפְטַר בֶּן מֵאָה שְׁלוֹשִׁים וְשָׁלוֹשׁ שָׁנָה.

גָּד נוֹלַד בִּי' בְּמַרְחֶשְׁוָן וְנִפְטַר בֶּן מֵאָה וְעֶשְׂרִים וְחָמֵשׁ שָׁנִים.

אָשֵׁר נוֹלַד בְּכ' [47]בַּאֲדָר וְנִפְטַר בֶּן מֵאָה וְעֶשְׂרִים וְשָׁלֹשׁ שָׁנִים.

יוֹסֵף [48]נוֹלַד אֶחָד בְּתַמּוּז וּמֵת בֶּן ק"י שָׁנָה,

בִּנְיָמִין נוֹלַד בי"א בְּמַרְחֶשְׁוָן וְנִפְטַר בֶּן [49]מֵאָה וְאֶחָד עֶשְׂרֵה שָׁנִים.

בְּאִיָּר וּשְׁבָט לֹא נוֹלְדוּ, נִשְׁתַּיֵּר לְאֶפְרַיִם וּמְנַשֶּׁה.

• יִשָּׂשכָר חֲמֹר גָּרֶם •

מַעֲשֶׂה [50]שֶׁהָיָה בְּעֶרֶב חַג הַשָּׁבוּעוֹת הָלַךְ רְאוּבֵן בַּשָּׂדֶה וְהִנֵּה הוּא מוֹצֵא "דּוּדָאִים" וְהַדּוּדָאִים הוּא פְּרִי מְיֻחָד נִפְלָא בְּיוֹתֵר, עִם רֵיחַ מְיֻחָד, וּמְסֻגָּל לְהַרְבֵּה דְּבָרִים, מְסֻגָּל לִרְפוּאַת עֵינַיִם, וּמְסֻגָּל לְהוֹלִיד יְלָדִים, וּרְאוּבֵן הֵבִיא אֶת הַדּוּדָאִים לְלֵאָה אִמּוֹ כִּי הָיוּ עֵינֶיהָ רַכּוֹת, וְהוּא פְּרִי מְאוֹד יָקָר וְאֵינוֹ מָצוּי כִּי מִי שֶׁעוֹקֵר הַדּוּדָאִים מִן הָאָרֶץ מֵיָּד מֵת, מֵחֲמַת הַקּוֹל שֶׁהַדּוּדָאִים מַשְׁמִיעִים כְּשֶׁעוֹקְרִים אוֹתוֹ, וּמָה עוֹשִׂים כְּדֵי לְעָקְרוֹ, לוֹקְחִים חֲמוֹר זָקֵן וּמַרְעִיבִים אוֹתוֹ, וְחוֹפְרִים סְבִיב הַדּוּדָאִים וּבוֹרְחִים הָאֲנָשִׁים לְמֵרָחוֹק שֶׁלֹּא יִשְׁמְעוּ הַקּוֹל וְהַחֲמוֹר בִּשְׁעַת הָרְעָבוֹן מוֹצִיא הַדּוּדָאִים, וּכְשֶׁשּׁוֹמֵעַ הַקּוֹל מֵיָּד מֵת וּלְאַחַר זְמַן בָּאִים וּמוֹצְאִים הַחֲמוֹר הַמֵּת וְהַדּוּדָאִים מֻשְׁלָכִים בָּאָרֶץ, וּרְאוּבֵן הָלַךְ לְתֵמּוֹ לִרְעוֹת חֲמוֹרוֹ שֶׁל אָבִיו וְקָשַׁר אוֹתוֹ בְּשׁוֹרֶשׁ אֶחָד שֶׁל דּוּדָאִים, וְלֹא הִכִּיר שֶׁזֶּה דּוּדָאִים, וּכְשֶׁחָזַר מָצָא אֶת הַחֲמוֹר מֵת מִפְּנֵי שֶׁעָקַר שֹׁרֶשׁ הַדּוּדָאִים, וְהֵבִין רְאוּבֵן שֶׁזֶּה דּוּדָאִים וְלָקַח אֶת הַדּוּדָאִים וַהֲבִיאָם לְאִמּוֹ, וְאָז בָּאָה רָחֵל וּבִקְּשָׁה מִלֵּאָה תְּנִי נָא לִי מִדּוּדָאֵי בְּנֵךְ, אָמְרָה לֵאָה, הֵנָּה כָּל פַּעַם יַעֲקֹב בָּא בָּעֶרֶב לְאֹהֶל שֶׁלָּךְ, וּמָה לָךְ יוֹתֵר מִזֶּה, אָמְרָה רָחֵל, בְּסֵדֶר, הַיּוֹם יַעֲקֹב יֵלֵךְ אֶל הָאֹהֶל שֶׁלָּךְ, וּבִזְכוּת זֶה נִפְקְדָה לֵאָה בְּבֶן חֲמִישִׁי וְנוֹלַד לָהּ יִשָּׂשכָר, וְעַל זֶה כָּתוּב יִשָּׂשכָר חֲמֹר גָּרֶם, כִּי עַל יְדֵי הַמַּעֲשֶׂה שֶׁל הַחֲמוֹר נִגְרַם שֶׁנּוֹלַד יִשָּׂשכָר, וְשׁוּב יָלְדָה בֵּן וְקָרְאָה שְׁמוֹ זְבוּלֻן, וְאָז בִּקְּשָׁה מָה' יִתְבָּרַךְ שֶׁלֹּא יִהְיוּ לָהּ עוֹד בָּנִים כִּי עָשְׂתָה חֶשְׁבּוֹן שֶׁהִיא לְבַד יֵשׁ לָהּ כְּבָר שִׁשָּׁה בָּנִים, וּבִלְבְּלָה וְזִלְפָּה לְכָל אֶחָד שְׁנַיִם הֲרֵי כְּבָר עֲשָׂרָה בָּנִים, וְיָדְעָה בַּנְּבוּאָה שֶׁשְּׁנֵים עָשָׂר שְׁבָטִים יֵצְאוּ מִיַּעֲקֹב וְעָשְׂתָה חֶשְׁבּוֹן שֶׁאִם יִהְיֶה לָהּ עוֹד בֵּן הֲרֵי לֹא יִהְיֶה לָרָחֵל אֲחוֹתָהּ אֲפִלּוּ כְּאֶחָד הַשְּׁפָחוֹת, וְאָכֵן ה' שָׁמַע בְּקוֹלָהּ וְנוֹלַד לָהּ בַּת וְקָרְאָה שְׁמָהּ דִּינָה.

45. ילקוט שמעוני שמות רמז קסב

46. עיין סדר הדורות ב"א קצ"ג דמוכרח לומר כן דאל"ה חי יותר מלוי.

47. ע"פ הגהת זית רענן

48. רבינו בחיי שמות א' פסוק ו

49. עיין אשל אברהם על המדרש תדשא פ"ח דמוכרח לומר כן דאל"ה נמצא שמת קודם יוסף

50. באלשיך מבאר שהיה בשבועות, וענין הדודאים מובא בצרור המור בשם מדרש הגלוי, וכן במושב זקנים. וענין רפואת העיניים ברב פעלים לרבי אברהם בן הגר"א

ניתן להשיג בטל': 053-314-1925
ובמייל: wa052052@gmailc om

עיצוב ועימוד: בהירות
b65271000@gmailcom